БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Бурят-Монголой ҮНЭН

КПСС-эй Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй, КПСС-эй Улан-Удын горкомой орган.

№ 91 (6526)
МАЙН 8
ПЯТНИЦА
1953 он

Сэн 20 мүнгэн.

ПАРТИЙНА ГЭГЭЭРЭЛЭЙ СИСТЕМЭДЭХИ ҺУРАЛСАЛАЙ ЖЭЛЫЕ ЭМХИТЭЙГЭЭР ҮНГЭРГЭХЭ

Коммунистическэ партиин XIX съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдые ба материалнуудые, «СССР-тэхи социализмын экономическа проблемэнүүд» гэжэ нүхэр И. В. Сталинай гениальна зохёолые, марксизм-ленинизмын классигуудай бусад зохёолнуудые республикымнай хэдэн мянган коммунистнууд, партийнабэшэ хүнүүд мүнөө шудална.

Партийна пропагандын асуудалнуудаар КПСС-эй ЦК-гэй заабаринуудые, партиин XIX съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлэн, коммунистнуудай марксистско-ленинскэ һуралсалые хинан шалгаха хэрэг республика доторхи партийна организацинуудта энэ жэлдэ нилээд һайжаруулагдаа, партийна гэгээрэлэй системэдэхи кружогуудта ба политһургуулинуудта занятинуудай идейно-теоретическэ хэмжээн зарим тэды дээшэлүүлэгдөө. Коммунистнуудай политическэ һуралсал, кружогуудай ба политһургуулинуудай занятинуудай идейнэ хэмжээн тухай асуудалнууд партиин аймагай ба городской комитедүүдэй пленумүүд, партийна активай болон партийна эхин организацинуудай суглаанууд дээрэ хододоо зүбшэн хэлсэгдэдэг болоо байна.

Гэхэ зуура, пропагандистска хүдэлмэриин идейнэ хэмжээе дээшэлүүлхэ асуудалда зарим партийна организацинууд ёһотой анхарал хандуулнагүй. Партиин Ториин, Хориин ба бусад зарим айкомууд коммунистнуудай политическэ һуралсалда, кружогуудай ба политһургуулинуудай хүдэлмэридэ ёһотой анхарал хандуулдаггүй, пропагандистнуудта теоретическэ болон методическа зохистой туһаламжа үзүүлдэггүй, тэдэнэй ажал хэрэгые саг үргэлжэ хинан шалгадаггүй байха юм.

Партийна гэгээрэлэй системэдэхи һуралсалай жэл дүүрэхэ дүтэлжэ байна. Нёдондо жэлэйхидээл адли хүдөө нютагуудтахи партийна организацинууд һуралсалайнгаа программые май һарын һүүл багаар, городуудта—июнь соо дүүргэхэ ёһотой. Гэбэшье, политһургуулинуудай ба кружогуудай занятинуудай түгэсхэгдэхэ болзорнуудые тодорхойлходоо политһургуули, кружок, партийна үдэшын һургуули бүхэнэй арга боломжыень хараадаа абалсаха шухала. Партийна гэгээрэлэй системэдэхи кружогууд ба политһургуулинууд һуралсалайнгаа программые заатагүй нэгэн доро дүүргэхэ ёһотой гэһэн эрилтэ хэжэ болохогүй.

Хэрбээ тогтоогдоһон болзор соогоо ямар нэгэн кружогто гү, али политһургуулида хоёр—гурбан темэнүүд шудалагдангүй үлөө һаань, программаяа дүүргэхын тулада занятинуудынь үргэлжэлүүлжэ болохо байна. «СССР-тэхи социализмын экономическа проблемэнүүд» тэжэ И. В. Сталинай зохёолые шудалха кружогууд болон семинарнууд һуралсалайнгаа программые дүүргэжэ шадаагүй байгаа һаа, үлэһэн материалаа һуралсалай ерэхэ жэлдэ шудалхадань болохо байна. Занятинуудайнгаа идейнэ хэмжээндэ ямаршье анхарал хандуулангүйгөөр, һуралсалайнь программые политһургуулинуудта ба кружогуудта заатагүй дүүргүүлхэ гэжэ партийна организацинуудай зарим хүтэлбэрилэгшэд оролдожо болохо байна. Энэ хадаа огто буруушаагдаха ёһотой. Партиин айкомууд болон горкомууд партийна гэгээрэлэй системэдэхи бүхы һуралсалай хэр зэргээр ябуулагдажа байһые һайнаар мэдэжэ, кружогуудта ба политһургуулинуудта занятинуудай дүүргэгдэхэ болзорнуудынь зүбөөр тодорхойлхо зэргэтэй.

Һуралсалай жэлые түгэсхэхэ хэрэгтэ бэлэдхэхэ зуураа, партийна комитедүүд болон партийна эхин организацинууд хадаа партийна гэгээрэлэй системэдэхи занятинуудай идейно-теоретическэ хэмжээе эрид дээшэлүүлхэ, партиин XIX съездын материалнуудые, парти ба правительствын Хандалгые, 1953 оной мартын 9-дэ нүхэд Г. М. Маленков, Л. П. Берия, В. М. Молотов гэгшэдэй хэлэһэн үгэнүүдые, СССР-эй Верховно Соведэй IV сессиин шиидхэбэринүүдые гүнзэгыгөөр шудалха ябадалдань коммунистнуудта зохистой туһаламжа үзүүлхэ уялгатай.

Политһургуулинууд ба кружогуудай дүн гаргалгын занятинуудта һайнаар бэлэдхэхэ, тэдээндэ бүхы һурагшадые эдэбхитэйгээр хабаадуулжа, идейно-теоретическэ үндэр хэмжээндэ үнгэргэхэ шухала. В. И. Ленинэй ба И. В. Сталинай биографинуудые шудалдаг политһургуулинуудай ба кружогуудай, мүн партиин түүхые шудалдаг гол түхэлэй кружогуудай дүн гаргалгын занятинууд партиин XIX съездын материалнуудаар үнгэргэгдөөд, түгэсхэлдэнь «КПСС болбол Советскэ арадай зоригжуулхы ба хүтэлбэрилхы хүсэн мүн» гэһэн темээр политһургуулиин гү, али кружогой хүтэлбэрилэгшэ хөөрэлдөө хэхэ зэргэтэй. КПСС-эй түүхые шудалха дээшэлүүлэгдэһэн түхэлэй кружогуудта бүхы жэл соо үзэһэн темэнүүдээрнь дүн гаргалгын занятинууд үнгэргэгдэхэ зуураа, үзэһэн материалнуудынь партиин XIX съездын шиидхэбэринүүдтэй, 1953 оной мартын 9-дэ парти, правительствын хүтэлбэрилэгшэдэй хэлэһэн үгэнүүдтэй ба СССР-эй Верховно Соведэй шиидхэбэринүүдтэй холбогдохо ёһотой.

Дүн гаргалгын занятинуудые экзаменууд болгожо огто болохогүй. Иимэрхүү баримтанууд нёдондо жэлдэ хаа-ла үзэгдэһэн байгаа. Дүн гаргалгын занятинуудые бүхы һурагшадайнгаа хабаадалгатайгаар, дэлгэрэнгы хөөрэлдөө хэжэ үнгэргэхэдэ таарамжатай байдаг гэжэ дүй дүршэл харуулна.

Һуралсалай жэлые эмхитэйгээр үнгэргэхэ, дүн гаргалгын занятинуудые хайшан гэжэ хэхэ тухай асуудалнуудые пропагандистнуудай аймагай гү, али кустовой суглаанууд дээрэ табижа хэлсэхэ хэрэгтэй.

Партийна органууд болбол марксизм-ленинизмын классигуудай зохёолнуудые, КПСС-эй XIX съездын материалнуудые ба шиидхэбэринүүдые бэеэ даагаад шудалдаг коммунистнуудта саг үргэлжын анхарал хандуулха зэргэтэй. Партиин горкомууд болон айкомууд, мүн тэрэшэлэн партийна эхин организацинууд хадаа жэл соо үзэжэ гараһан материалнуудайнь гол шухала асуудалнуудаар бэеэ даагаад һурагшадтай теоретическэ хөөрэлдөөнүүдые, семинарска занятинуудые үнгэргэхэ, марксистско-ленинскэ теориин зарим асуудалнуудаар элидхэлнүүд болон рефератуудые тэдэнэртэ бэшүүлхэ ёһотой.

Дүн гаргалгын занятинуудта бэлэдхэлгэдэнь пропагандистнуудта, консультантнуудта, бүхы һурагшадта партийна комитедүүдэй библиотекэнүүд тон ехэ туһаламжа үзүүлхэ, марксизм-ленинизмын классигуудай зохёолнуудаар, партиин XIX съездын шиидхэбэринүүдээр лекци болон консультацинуудые үнгэргэхэ уялгатай.

Партийна гэгээрэлэй системэдэхи һуралсалай жэлые эмхитэйгээр үнгэргэхэ шухала хэмжээнүүдые абаха зуураа, партиин айкомууд болон горкомууд һуралсалай шэнэ жэлдэ бэлэдхэлэй тодорхой түсэб табиха зэргэтэй. Теоретическэ талаараа бэлэдхэл һайнтай коммунистнуудай дундаһаа пропагандистнуудые зүбөөр шэлэн дэбжүүлхэ шухала.

Август һара хүрэтэр политһургуулинууд, кружогууд болон семинарнуудые бүридхэжэ дүүргэхэ хэрэгтэй. Партийна гэгээрэлэй сетиие бүридхэхэ зуураа, энэ талаар хиналтагүй байһан ябадалые усадхаха, олонхи коммунистнуудые кружогуудта, семинарнуудта ба политическэ һуралсалай эмхитэй бусад формонуудта хабаадуулха шухала.

Партийна гэгээрэлэй системэдэхи һуралсалай жэлые эмхитэйгээр үнгэргэхэ хэрэг партийна организацинуудай хойшолуулагдашагүй зорилго мүн.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

Нүхэр Г. И. Петровскиие Ажалай Улаан тугай орденоор шагнаха тухай

Нүхэр Г. И. Петровскиин түрэһөөр далан табан наһанайнь ойтой дашарамдуулан, мүн Советскэ гүрэнэй үмэнэ тэрэнэй габьятай байһыень хараадаа абажа, нүхэр **Петровский Григорий Ивановичые Ажалай Улаан тугай** орденоор шагнаха.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ
К. ВОРОШИЛОВ.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь
Н. ПЕГОВ.

Москва, Кремль.
1953 оной апрелиин 28.

БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

РСФСР-эй искусствын габьяата ажал-ябуулагша, Бурят-Монголой АССР-эй Арадай уранзурааша Ц. С. Сампиловые Бурят-Монголой АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха тухай

Советскэ уранзурагай искусствые хүгжөөхэ талаар элитэ ехэ габьятай байһанайнь түлөө, мүн 60 наһанайнь ойтой дашарамдуулан РСФСР-эй искусствын габьяата ажал-ябуулагша, Бурят-Монголой АССР-эй Арадай уранзурааша Цырендажап Сампилович **Сампиловые** Бурят-Монголой АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха.

Бурят-Монголой АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. ЛОБСАНОВ.

Бурят-Монголой АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь В. ОСТРОВСКАЯ.

Улан-Удэ город, Соведүүдэй Байшан.
1953 оной майн 6.

Дайнай хойто тээхи жэлнүүдтэ Украинын столица — Киевэй хүн зон миллион хахад квадратна метр талмайтай шэнэ гэр байра абаа. Олон дабхар 200 шахуу байшангууд мүнөө баригдажа байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: столицын гол магистраль болохо Крещатигта байрын гэрнүүдые барижа байна.

ТАСС-эй фотохронико.

Оромнай хэблэлэй үдэрые тэмдэглээ

Советскэ ороной ажалшад майн 5-да хэблэлэй үдэрые тэмдэглээ. «Правда» газетын нэгэдэхи номерой гараһаар 41-дэхи жэлэй ойдо зорюулагдаһан хөөрэлдөөнүүд заводууд ба фабрикануудта, эмхи зургаанууд, һургуулинууд ба колхозуудта болоо. Клубууд ба библиотекэнүүдтэ выставкэнүүд нээгдээ. Тэдээн дээрэ табигдаһан материалнууд партиин XIX съездын шиидхэбэринүүдые пропагандалха талаар, коммунистическэ ёһоор ажалшадые хүмүүжүүлхэ талаар советскэ хэблэлэй хэһэн туйлай ехэ хүдэлмэри тухай хэлэнэ.

Хэблэлэй ба полиграфическа үйлэдбэриин хүдэлмэрилэгшэдэй ниитэгородской суглаан Ленинградта болоно, тэндэ КПСС-эй Ленинградска обкомой секретарь Н. Д. Казьмин хэблэлэй үдэр тухай элидхэл хэбэ.

Газетэнүүдэй, журналнуудай, издательствонуудай ба полиграфическа предприятинуудай хүдэлмэрилэгшэд Киевэй рабкоровско эдэбхитэдтэй хамта Украинска гүрэнэй филармониин колонно зал соо сугларба. „Радянська Україна" газетын харюусалгата редактор нүхэр Прикордонный хэблэлэй үдэр тухай элидхэл хэһэн байна. Минск, Рига, Таллин, Алма-Ата, Ташкент, Кишинёв, Сталинград, Вильнюс, Уфа, Казань, Харьков, Горький, Хабаровск ба бусад олон городуудта хэблэлэй хүдэлмэрилэгшэдэй суглаанууд тэрэшэлэн болоо.

(ТАСС).

Москва городой хэблэлэй хүдэлмэрилэгшэдэй суглаан

Хэблэлэй үдэртэ зорюулагдаһан, Москва городой газетэнүүдэй, журналнуудай, издательствонуудай, полиграфическа предприятинуудай хүдэлмэрилэгшэдэй ба рабкоровско эдэбхитэдэй суглаан Союзуудай Байшангай колонно зал соо майн 5-да болобо.

«Правда» газетын главна редактор нүхэр Д. Т. Шепилов элидхэл хэбэ.

Советскэ хэблэлэй гол зорилгонууд элидхэл соонь харуулагдаа.

Суглаанай түгэсхэлдэ ехэ концерт болобо.

(ТАСС).

Карл Марксын түрэһөөр 135 жэлэй ойдо

Карл Марксын түрэһөөр 135 жэлэй ойдо зорюулагдаһан выставкэ СССР-эй Науканүүдай академиин общественнэ науканүүдай фундаментальна библиотекэдэ нээгдээ. «Марксын һургаал үнэн туладаа, бүгэдые илагша хүсэтэй юм» гэһэн В. И. Ленинэй үгөөр энэ выставкэ гаршаглагданхай.

Выставкын материалнууд манай орон дотор Карл Марксын зохёолнуудай дэлгэрүүлэгдэһэниие харуулна. Марксын зохёолнууд 1953 оной январиин 1 хүрэтэр 58 ондоо хэлэн дээрэ 305 дахин, 11 миллион гаран экземпляраар хэблэн гаргагдаба.

Карл Марксын үнэтэ шухаг зохёолнууд выставкэ дээрэ олоор табигдаа. Тэдэнэй дунда — 1872 ондо Петербургда ород хэлэн дээрэ хэблэгдэн гаргагдаһан «Капиталай» нэгэдэхи томой түрүүшынхеэ хэблэгдэһэн ном бии юм.

Революциин урда тээхи жэлнүүдтэ ород хэлэн дээрэ толилогдоһон Карл Марксын элдэб зохёолнуудай 150 шахуу хэблэлгэ выставкэдэ харуулагдана. Эдэнэр бултадаа Россида гү, али хилын саана нюуса типографида хэблэгдэһэн байна.

(ТАСС).

Радиогой Үдэр

Майн 7-до бүхы оромнай радиогой Үдэрые тэмдэглэбэ.

«СССР—радиогой Эхэ орон», «А. С. Поповой радио зохёоһоор 58 жэл болоо», «Советскэ радио Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай жэлнүүдтэ», «Советскэ радио—бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал соносхогшо мүн» гэһэн ба бусад темэнүүдээр элидхэлнүүд, лекцинүүд, хөөрэлдөөнүүд ороной городуудта болон тосхонуудта үнгэргэгдэбэ.

Радиогой Үдэрэй хүндэлэлдэ ДОСААФ-эй богониволнагай радиостанцинуудай мүрысөөн союзна республикануудта, хизаарнууд ба областьнуудта болобо.

Эдэ үдэрнүүдтэ ороной олохон городуудта радиодо дурлагша конструкторнуудай творчествын выставкэнүүд нээгдэбэ.

Радиодо дурлагша конструкторнуудай зохёолнуудай Бүхэсоюзна XI выставкэдэ эдэбхитэйгээр бэлэдхэл ороной бүхы нютагуудта хэгдэжэ байна.

Радиогой Үдэртэ зорюулагдаһан баярай заседани майн 6-да Союзуудай Байшангай колонно зал соо болоно, центральна ба московско городской радиоклубуудай эдэбхитэд, столицын предприятинуудай, эмхи зургаануудай ба һургуулинуудай ДОСААФ-эй эхин организацинуудай гэшүүд сугларба.

Армида, авиацида ба флодто туһалха һайндуранай общестын московско городской организациин оргкомитедэй түрүүлэгшэ нүхэр А. Я. Сергеев элидхэл хэбэ.

Радиотелефонно бүхэсоюзна мүрысөөнэй дүнгүүд соносхогдоо. Энэ мүрысөөндэ эрхим дүн харуулһан московско городской радиоклубта СССР-эй ДОСААФ-эй дамжуулгын кубок барюулагдаба.

(ТАСС).

РЕСПУБЛИКЫН КОЛХОЗУУДАЙ ПОЛИНУУД ДЭЭРЭ

Хабарай тарилгые түргэдхэхэ

Мүнөө хабар эртэ дулаан болоо, тарилгые нёдондо жэлэйхиһээ хэдэн хоног урид эхилхэ арга боломжо олгоо.

Ториин аймагай «Заветы Ильича» колхоз (түрүүлэгшэнь нүхэр Бадмаев) эртын борнойлго, лущени, культиваци гэхэ мэтын хүдэлмэринүүдые богонихон болзор соо дүүргээд, орооһото культуранүүдай эртын тарилгада ороһон байгаа. Энэ колхоз жэл бүри тарилгаяа агротехническэ эрхим болзор соо хэжэ, баян ургаса хуряадаг.

Тус колхозой полинууд дээрэ Бургалтайн МТС-эй № 1 тракторна бригадын (бригадирынь нүхэр Гонгор Машеев) олон тракторнууд үдэр, һүнигүй хүнхинэлдэнэ. Тракторист Базар Бадмаевай жолоододог машина ямаршье һаадгүй хүдэлнэ. Түсэбэй ёһоор халаан соогоо 35 га газарта таряа тариха байгаа һаа, тэрэ үдэр бүри дунда жэшээгээр 80 гектар тариһан байна. Тиихэдэ Майн Нэгэнэй үдэр үглөөнэй үүрээр эхилжэ, үдэшэ орой болотор ажаллахадаа 104 гектар таряа.

Хабарай тарилгын эхилһэн сагһаа хойшо жэшээтэ һайнаар ажаллажа байһан механизаторнууд эндэ олон. Трактористнууд Сандуй Бадмаев, Нима Молонов, Гармажап Тарбаев, Жамбал Урбанеев болон бусад халаанайнгаа даалгабариие 130—150 процент дүүргэнэ. Эдэнэй хэһэн хүдэлмэри хододоо эрхим шанартай байдаг. Энэ бригада МТС-эй Улаан туг абанхай. Трактористнуудай хэһэн хүдэлмэриие колхозой таряанажалай бригадирнууд нүхэд Булад Цыбикжапов, Булад Дармаев гэгшэд нарииаар шалган тушаажа абана.

Энэ колхоз аймаг соогоо түрүүлэн эртынгээ 700 гаран гектар тарилгые майн 3-да дүүргэһэн байна. Тиигээд оройн культуранүүдые тариха газар хэдэхэн хоног соо бэлэдхэгдэһэнэй һүүлээр, мүнөө овёсой тарилга эхилээ.

Орооһото культуранүүдай эртын тарилгые «Улаан Бургалтай», Молотовой нэрэмжэтэ колхозууд майн 6-да дүүргэбэ.

Гэхэ зуураа, аймагай зарим колхозууд орооһото культуранүүдай эртын тарилгые удааруулжа байна. Доодо-Ториин сомсоведэй Калининай нэрэмжэтэ колхоз (түрүүлэгшэнь нүхэр Будуков) майн 5 болотор 500 гектар эртын тарилга хэхэ ёһотой аад, оройдоо 120 га тариба. Энэ колхозой полинууд дээрэ Ториин МТС-эй № 5 тракторна бригада (бригадирынь нүхэр Иван Помотов) хүдэлмэрилнэ. Эндэ хамта 4 трактор ябаха байгаад, нэгэниинь трактористгүй дээрэһээ мүнөө болотор оройдоо хүдэлөөгүй. Нүгөө гурбаниинь хододоо эбдэржэ, урагшаа ябанагүй. Энэ трактор майн 5 болотор оройдоо зуугаад га газар хахалһан, зуугаад гектарта тарилга хэһэн байха юм. МТС-эй директор нүхэр Сахаровский энэ ушарые һайн мэдэжэ байгаад, бодото хэмжээ абанагүй.

Энэ колхоздо 20 морин плуг хүдэлмэрилнэ. Теэд плугшадай үсөөнхинь нормоёо дүүргэнэ. Нэгэшье морин сеялкэ ябуулагданагүй, хамрин таряагаа гараараа хаяна. Морин плугаар гү, али трактораар хахалһан газараа борнойлонгүй 6—7 хоног байлгажа, шииг нойтынь хатаалгажа байна. Ёһоор элдүүрилэгдээгүй газарайнгаа хуурай байбашье, таряагаа гүйхэнөөр 5 сантиметртэ тариһан ушарнууд олон. Ингэжэ агротехническэ заабари бүдүүлигээр эбдэгдэнэ.

Энэ колхоз хабарай тарилгые жэлһээ жэлдэ унжагайруулдаг, шанар муутайгаар хэдэг дээрэһээ таряанай муу ургаса хуряадаг байха юм. Нёдондо ургасын һайн гараһан жэл га бүриһөө дунда жэшээгээр оройдоо 5,8 центнер таряа хуряаһан байгаа. Мүнөөшье жэлдэ колхозой хүтэлбэрилэгшэд, түрүүлэгшэ нүхэр Будуков нёдондоноойнгоо алдуу дутуунуудһаа һургаал абаагүй, хуушанайнгаа ёһоор хүдэлмэрилжэ байһаниинь гайхалтай.

Хабарай тарилгын хүдэлмэри мүн Желтурын сельсоведэй Ленинэй нэрэмжэтэ, «Красное знамя», Каландарашвильска сельсоведэй Сталинай нэрэмжэтэ колхозуудта хангалтагүйгөөр ябажа байна. Эдэ колхозуудые хангадаг Бургалтайн МТС-эй тракторнууд муугаар хүдэлнэ, эбдэрнэ, механизаторнууд дутана.

Ушар нимэһээ Ториин аймаг орооһото культуранүүдай эртын тарилгые удааруулжа байна.

Д. Доржиев, манай корреспондент.

Эртын тарилга дүүргэбэ

БАРГАЖАН. **(Телефоноор абтаба).** БМАССР-эй Верховно Соведэй депутат нүхэр С. М. Цыреновэй хүтэлбэрилдэг Сталинай нэрэмжэтэ колхоз майн 5-да орооһото культуранүүдай эртын тарилгые дүүргэбэ. Хамта 1050 га шэниисэ болон хара таряан таригдаа. Тэрэнэй 350 гектарынь нарин рядтайгаар ба хэрээһэлүүлэн таригдаһан байна.

Энэ колхозой полинууд дээрэ Куйтунска МТС-эй нүхэр Гармаевай хүтэлбэрилдэг тракторна бригада һайнаар хүдэлмэрилнэ. Трактористнууд Эрдэни Гатапов, Цырен Раднаев гэгшэд үдэрэйнгөө даалгабариие 130—150 процент дүүргэнэ. Энэ колхозой бригадирнууд нүхэд Радна Бурхинов, Лыгден Цыренов гэгшэд механизаторнуудта ажалай зохид һайн услови байгуулһан ба туһалбариин хэрэгтэй бүхы хүнүүдээр тракторна бригадые хангаһан байна. Эндэхи механизаторнууд ба колхознигуудай дунда ниитэ-политическэ хүдэлмэри һайнаар ябуулагдана. Тэдэнэр сүлөөтэй сагтаа улаан буландаа орожо, газетэ, ном, журналнуудые уншаха, радио шагнаха арга боломжотой. Полевой стануудта «Дайшалхы хуудаһанууд», ханын газетэнүүд саг болзортоо гаргагдана. Агитаторнууд нүхэд Сантуев, Лубсанова, Цыренов, Солбоев, Гатапов гэгшэд колхознигууд ба механизаторнуудай дунда хөөрэлдөө, газетэ уншалга һайнаар үнгэргэнэ.

М. Арьяева.

Республикын аймагуудта хабарай тарилгын ябаса тухай

БМАССР-эй Хүдөө ажахын министерствын 1953 оной майн 5-най мэдээн

(Түсэбэй дүүргэлтэ процентээр)

АЙМАГУУД	Яровой, орооһото ба залаата культуранүүдые тарилга	Тэрэ тоодо шэниисэ тарилга	АЙМАГУУД	Яровой, орооһото ба залаата культуранүүдые тарилга	Тэрэ тоодо шэниисэ тарилга
Иволгын	64,8	92,2	Курумканай	48,6	61,4
Закаменай	63,4	103,5	Бичурын	48,4	71,5
Хориин	63,3	79,3	Ториин	47,3	52,5
Зэдын	57,5	87,9	Заиграйн	46,1	36,1
Хэжэнгын	57,5	82,8	Байкало-Кударын	41,5	64,4
Тарбагатайн	56,4	79,1	Прибайкальскын	38,5	67,4
Сэлэнгын	55,4	83,8	Яруунын	38,3	62,8
Түнхэнэй	55,3	122,0	Баргажанай	34,7	53,1
Кяхтын	53,9	67,6	Кабанскын	30,9	39,3
Кударын	53,1	71,9	Хойто-Байгалай	4,0	—
Мухаршэбэрэй	52,4	76,0			

КОММУНИСТНУУДАЙ МАРКСИСТСКО-ЛЕНИНСКЭ ҺУРАЛСАЛ ТУХАЙ

Партийна организацинуудһаа ерэһэн бэшэгүүд

Һуралсалай жэл дүүрэхэнь ойротобо

Манай аймагай партийна гэгээрэлэй сеть энэ оной январиин эхиһээ партиин XIX съездын материалнуудые, «СССР-тэхи социализмын экономическа проблемэнүүд» гэжэ И. В. Сталинай гениальна зохёолые шудалжа ороо һэн.

Мүнөө партийна һуралсалай жэл дүүрэхэнь ойротобо. Программна материалаа үзэжэ дүүргэһэн ба дүүргэжэ ойротоһон кружогууд ба политһургуулинууд манайда олон. Погранична МТС-эй партийна организациин дэргэдэхи кружогто дүн гаргалгын занятии болоо. Пропагандист нүхэр Тарасов занятиина удха һайнтайгаар, һонирхолтойгоор үнгэрэгдэг байгаа. Мүн һурагшадынь өөһэдөө оролдолго гаргаа. Тэрэнэй ашаар кружогто һурадаг 12 нүхэд бултадаа үзэһэн материалаа һайнаар ойлгоо. Нүхэд Попов, Димитров, Сизых, Домиров болон бусад илангаяа шалгарһан байна.

№ 4 һургуулиин партийна организациин дэргэдэхи кружогой дүн гаргалгын занятии мүн лэ һайнаар үнгэрһэн байна. Энэ кружогой һурагшад үзэһэн материалнуудаа бултадаа һайнаар ойлгоһоноо харуулаа.

Хүүгэдэй № 1 байшангай партийна организациин дэргэдэхи кружок, нүталай фабрикын, Калининай нэрэмжэтэ колхозой, Усть-Кяхтын долоон жэлэй һургуулиин, Наушки станциин, эндэхи долоон жэлэй һургуулиин, больницын ба поликлиникын, худөө ажахын техникумэй болон бусад партийна организацинуудай дэргэдэхи политһургуулинууд программна материалнуудаа үзэжэ дүүргээд, тэрэнээ дабтан үзэжэ байна.

Партийна гэгээрэлэй системэдэхи һуралсалай жэлые эмхитэйгээр дүүргэхын тулада партиин айком хэдэ хэдэн хэмжээнүүдые хараалаа. Кружок, политһургуули бүхэндэ дүн гаргалгын занятинуудые үнгэргэхэ болзорнууд тодорхойлогдоо. Пропагандистнуудтай зүблөөнүүд ба консультацинууд үнгэргэгдэжэ, тэдэни дээрэ дүн гаргалгын занятинуудые яажа үнгэргэхэ тухай асуудал зүбшэн хэлсэгдээ. Һуралсалай жэлэй дүнгөөр партийна суглаанууд болоходо хараалагдаһан байна. Партиин айкомой библиотекэ КПСС-эй XIX съездэй материалнуудаар, «СССР-тэхи социализмын экономическа проблемэнүүд» гэжэ И. В. Сталинай зохёолоор индивидуальна ба групповой консультацинуудые үнгэргэнэ.

КПСС-эй пропаганда ба агитациин таһагай хүдэлмэрилэгшэд, айкомой секретарьнууд бэеэ даагаад һурагшадтай теоретическэ хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэжэ байна.

КПСС-эй айкомой библиотекэдэ, тэрэшэлэн партийна эхин организацинуудта лекцинүүд уншагдана. Айкомой библиотекэдэ соо һүүлэй үедэ улаахоорондын байдал тухай, партиин XIX съезд дээрэ И. В. Сталинай хэлэһэн үгэ, нүхэр Маленковой хэһэн элидхэл тухай, табанжэлэй түсэб ба партиин Устав тушаа лекцинүүд хэгдэһэн байна. Тэрэшэлэн «СССР-тэхи социализмын экономическа проблемэнүүд» гэжэ И. В. Сталинай зохёол тухай лекци уншагдаһан байна.

С. Чуянов, партиин Кяхтын айкомой пропаганда ба агитациин таһагые даагшын орлогшо.

Коммунистнуудай идейнэ ургалта

Аймагай партийна эхин организацинуудта политическэ һуралсалай дүн гаргалгын занятинууд боложо байна. Сталинай нэрэмжэтэ колхозой партийна организацида эмхидхэгдэһэн партиин түүхые шудалха нэгэдэхи ба хоёрдохи жэлэй кружогуудта нимэ занятинууд үнгэргэгдөө.

Эндэхи долоон жэлэй һургуулиин директор пропагандист нүхэр Тунуханов, парторганизациин секретарь нүхэр Красинский, партиин айкомой пропагандист нүхэр Козарыкин гэгшэд энэ занятинуудые үнгэргэһэн байна.

Кружогуудай олонхи һурагшад партиин XIX съездын материалнуудые ба шиидхэбэринүүдые һайнаар шудалаа гэжэ тэндэ болоһон хөөрэлдөөнүүд харуулба. Кружогуудта һураһан 21 хүнэй 18-ниинь үзэһэн материалаа ойлгоо гэһэн сэгнэлтэ абаа. Коммунистнууд Будников, Максимов, Симухин, Кудрявцев гэгшэд партиин XIX съездын материалнуудые гүнзэгыгөөр ойлгоһон байба.

Партийна һуралсалай энэ жэлэй туршада тэдэнэр политическэ бэлэдхэлээ шилээд дээшэлүүлээ.

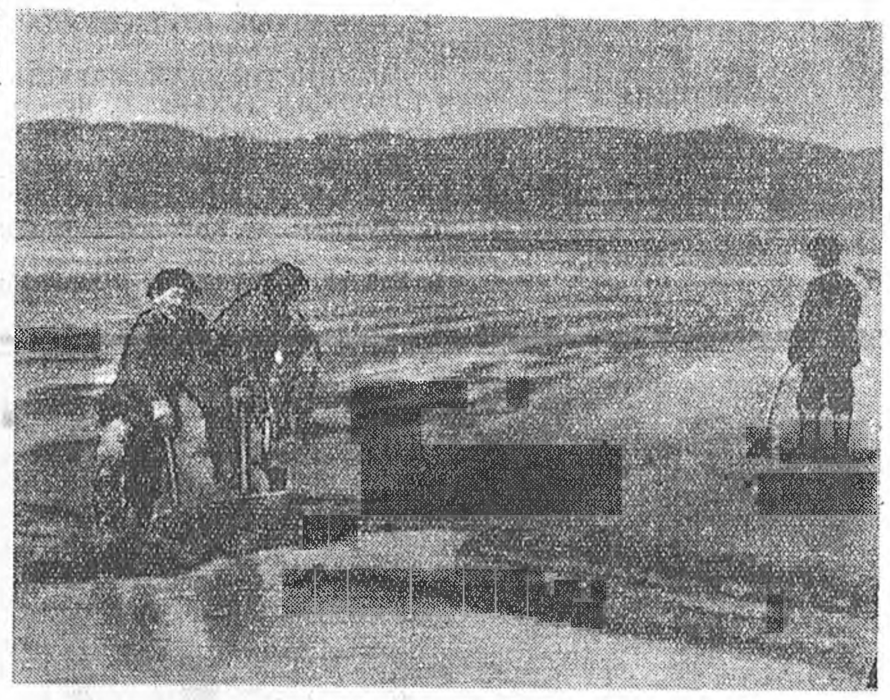
Н. Миронов, партиин Мухаршэбэрэй айкомой секретарь.

Дүн гаргалгын заняти болобо

Хэжэнгын аймагай Чесаныи МТС-эй партийна эхин организациин дэргэдэхи партиин түүхын Хуряангы курсые шудалха 1-дэхи жэлэй кружогой дүн гаргалгын занятии һаяхан үнгэргэгдэбэ.

Тус кружогто һуралсадаг 11 һурагшад партиин XIX съездын түүхэтэ материалнуудые бултадаа гүнзэгыгөөр шудалаа гэжэ дүн гаргалгын занятии харуулба. Һурагшад нүхэд Сидоров, Лазарев, Ундонов ба бусад үзэһэн материалаа ехэ һайнаар шудалһан байба. Дүн гаргалгын занятии идейнэ талаараа үндэр хэмжээндэ үнгэргэгдөө.

С. Батуев, партиин Хэжэнгын айкомой пропагандист.

Энэ жэл Иволгын аймагай колхозууд саг зуурын һубаг канавануудаар тарянай полинуудые уһалха шэнэ арга хэрэглэжэ байна. Аймаг соо бүхыдөө 300 га, тэрэ тоодо Сталинай нэрэмжэтэ колхоздо 90 га тарянай талмай энэ аргаар уһалагдаха юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: уһалагшад (зүүн гарһаа) Базар Цырендоржиев, Дымбрыл Хатыков гэгшэд бригадынгаа гэшүүдтэй хамта һубагаар гаргаһан уһаяа хаажа, ондоо тээшэнь урадхуулжа байна.

А. Мантаевай фото.

Загаһа барилгада бэлэдхэл

Һаяар Байгал далай мүльһэн хушалтаһаа сүлөөржэ, хабарай загаһа барилгын хүдэлмэриин үе захалхань. Мүнөө Байгал шадарай загаһа барилгын колхозууд республикын 30 жэлэй ойн хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалистическэ мүрысөөндэ орolсоод, хабар-зунай загаһа барилгада эршэмтэйгээр бэлэдхэл хэжэ байна.

Байкало-Кударын аймагай Маленковой нэрэмжэтэ колхоз республика дотороо баранһаа урид хабарай загаһа барилгада бэлэн болоһон тухайгаа мэдүүлбэ. Энэ колхозой загаһашад омуль бариха 28 мянган метр гүльмэ ба бусад загаһа барилгын губшуурнуудые шэнэдхэн заһаһан байха юм. Тэрэшэлэн моторно катер, онгосонуудаа бэлэн болгоо.

Социалистическэ мүрысөөндэ оролсожо, губшуур заһабарилгын тус колхозой мастерскойн хүдэлмэришэд нүхэд А. Голоушкина, В. Титова гэгшэд эрхим амжалтануудые түйлаа. Мүн нүхэр Н. Ключеровагай аргамжа гүрэлгын звено үдэр бүхэндэ даалгабаряа 120—150 процент дүүргэнэ.

И. Артюнин.

Колхозуудта—автомашина

«Буркоопсоюзай» системэ колхозуудые түрүү техникээр хангаха гэһэн партиин XIX съездын шиидхэбэрине бэелүүлхэ зорилгоор 1953 ондо колхозуудта автомашинануудые худалдаха хэрэгые үргэдхэбэ. Жэшээлхэдэ, 1952 ондо колхозуудта 72 автомашина худалдагдаһан байгаа һаа, 1953 оной түрүүшын кварталда 36 автомашина худалдагдаа. Апрель һара соо Бичурын аймагай «Красное Знамя труда», Ждановай нэрэмжэтэ ба бусад хамта 5 колхозууд автомашинануудые абаһан байна. Мүн тэрэшэлэн Сэлэнгын, Баргажанай, Курумканай аймагай колхозууд олон автомашинануудые абаа.

Мүнөө «Буркоопсоюзай» базада 17 автомашина абтаад байна. Энэ жэлэй эсэс болотор республикын колхозуудта 150 автомашина худалдагдахаар хараалагдана.

Д. Колмаков.

Асуудал ба харюугай вечер

Һаяхан ВЛКСМ-эй Түнхэнэй айком аймагай центрын Культурын байшанда асуудал ба харюугай вечер үнгэргэбэ. Энэ вечерые ВЛКСМ-эй айкомой секретарь нүхэр Удинов нээгээд, ороһон асуудалнуудта харюу үгэхыень дунда һургуулиин литературын багша — ВЛКСМ-эй айкомой бюрогой гэшүүн нүхэр Климентьевада үгэ үгэбэ.

Бусад асуудалнуудта, жэшээлхэдэ, худөө ажахын асуудалнуудта КПСС-эй айкомой худөө ажахын таһагай инструктор нүхэр Тугарин, сүүдэй практикын асуудалнуудта прокуророй туһалагша нүхэр Некрасов, түүхын асуудалнуудта багшанар нүхэд Усольцева, Бурчина ба бусад гүнзэгы, ойлгосотой харюунуудые үгэһэн байна.

Энэ вечер дээрэ хамта дээрээ 30 гаран асуудалнуудта харюу үгтөө. Асуудал ба харюугай вечер суглаарагшадые ехэ һонирхуулаа.

П. Демин.

Тэжээлэй культурануудай баян ургаса абая

Хээрын сабшалан һайжаруулжа, үбһэ тэжээл ехээр абадаг болохоһоо гадна, полинууд дээрээ олон жэлэй ба нэгэ жэлэй ногоонуудые, мүн зелёнко, тэжээлэй корнеплодууд ба силосно культурануудые тарижа малдаа тэжээлэй бата бэхи база байгуулха арга боломжонууд манай аймагай колхозуудта бии.

Зүгөөр зарим томо колхозууд малдаа хүсэд хүрэхэ үбһэ тэжээл жэл бүри хуряажа абадаггүй дээрэһээ хабарай сагта олон малаа тураадаг, гарзалуулдаг байбашье, полинууд дээрэ олон жэлэй ногоонуудай тарилгые үшөөл хүсэл тооногүй. Жэшээлхэдэ, «Победа», Молотовой, Кировэй нэрэмжэтэ колхозуудта илангаяа олон жэлэй ба нэгэ жэлэй ногоонууд тон багаар таригдана. Эдэ колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд үрһэ хүрэнгэ үгыбди гэжэ шалтадаг байха юм. Харин тиихэдэнь адли эрхэ байдалда байһан зэргэлээ колхозууд олон жэлэй ба нэгэ жэлэй ногоонуудые багахаанаар тарижа эхилһэн байбашье, мүнөө өөһэдын үрһэ хүрэнгэтэй болоо. Жэшээлхэдэ, «Коммунизм» колхоз 1949 ондо оройдоо 4 га талмай дээрэ анха түрүүшынхеэ люцернэ тарижа эхилээ һэн. Харин 1953 ондо тус колхоз өөрынгөө үрһэ хүрэнгөөр 32 га газарта олон жэлэй ногоонуудые тариба. Энэ жэлдэ тус колхоз өөрынгөө үрһэ хүрэнгөөр үшөө 10 га тариха юм. Мүн Сталинай нэрэмжэтэ, «Гигант», «Путь Ленина» колхозууд олон жэлэй ногоонуудые өөһэдынгөө үрһэ хүрэнгөөр таридаг болоо. Эдэ колхозууд олон жэлэй ногоонуудые түрүүн 1—2 гектар дээрэ тарижа эхилээд, мүнөө 100—200 га хүрэтэр таридаг болоод байна. Олон жэлэй ногоонуудай үрһэ хүрэнгэ өөһэдтөө бии болгохо хүдэлмэридөө бидэнэр алдуу дутуунуудтай ушардаг байгаабди. Жэшээлхэдэ, люцерныи үрһэнэй участогые һаруули газарта шэлэжэ олохо ёһотой гэжэ бидэнэр элирүүлһэн байнабди. Юуб гэхэдэ, ара һүүдэр газарта таригдаа һаа люцерныи үрһэн эдеэгээ хүсэд татадаггүй байна. Үнгэрһэн жэлдэ «Коммунизм» колхоз ара һүүдэр газарай 20 гектарта люцернэ тариһаниинь эдеэлээгүй байшоо һэн.

Люцерныи үрһэнэй участогта тарилга хэхэдээ үргэн рядтайгаар, ряд хоорондын 30—45 сантиметр зайтайгаар тариха шухала. Юуб гэхэдэ, зайтайгаар тариглахадаа шииг нойто элбэгтэй байгаад һайнаар ургадаг юм.

Поли дээрэ ногоо ехээр таридаг болохотоёо хамта, хээрын сабшалан дээрэ ногоо тарилгые мартажа болохогүй. Энэ зорилгоор 1952 ондо «Гигант» колхоздо хээрын люцерныи үрһэнэй участок таһалагдаһан байгаа. Тиигээд тэрэ участогһаа тус колхоз 200 килограмм үрһэ хуряажа абаһан байна. Энэ үрһөөр 1953 ондо 50 гектар сабшалан дээрэ люцернэ тариха арга олгогдоо. Эндэ мүн поли дээрэ хээрын люцерныи үрһэ таряад туршаха гэжэ һанаашалагдана. Энэ жэлдэ аймагай колхозууд 1952 оноймгоо ургасын үрһөөр 1500 га газар дээрэ олон жэлэй ногоонуудай тарилга хэхэнь. Энээнтэй хамта хээрын люцерныи үрһэ хүрэнгэ абахын тулада 500 га сабшалангай участок таһалха гэжэ хараалагдаа.

Тэжээлэй база байгуулха хэрэгтэ мүн тэжээлэй корнеплодуудай, силосно культурануудай ба зелёнкын тарилга ехэ удхашанартай. Эдэ культурануудые тариха түсэбөө дүүргэхын тулада манай колхозуудта хүсэд хүрэхөөр үрһэ хүрэнгэ бии. Аймагай тэжээлэй балансада зелёнко 23 процент эзэлнэ. Тиимэһээ зелёнко тариха түсэбөө дүүргэбэшье, ургаса хуряаха түсэбөө дүүргэхэ ба үлүүлэн дүүргэхэ шухала.

В. Якунин, Мухаршэбэрэй аймгүйсэдкомой худөө ажахын таһагай главна агроном.

Колхозой сабшалан дээрэ

Баргажан мүрэнэй эхин булагта Курумканай аймагай Дырэнэй сомоной Ленинэй нэрэмжэтэ томодхогдоһон колхозой хэдэн зуун гектар сабшалан нэмжын оршодог. Эндэхи Нама, Гарасун, Кучигер, Эдхитэ гэжэ участогуудта колхозой луговодууд сабшалан һайжаруулгын хүдэлмэринүүдые ябуулжа, жэл бүри үбһэ ногооной үндэр баян ургаса хуряадаг юм. Жэшээлхэдэ, үнгэрһэн жэлдэ уһалагдаһан, үтэгжүүлэгдэһэн 2000 гектар сабшалан дээрэһээ гектар бүриин 26—32 центнер үбһэн хуряагдаһан байна. Тиихэдэ Эдхитэ гэжэ сабшалангай туршалгын участогай 40 гектар талмайһаа гектар бүриин 55 центнер, Кучигер, Нама гэжэ газарай туршалгын участогуудһаа гектар бүриин 60 центнер хүрэтэр ургаса хуряагдаа һэн.

Мүнөө сабшалан һайжаруулгын хүдэлмэри үргэнөөр ябуулагдажа байна. Үбэлдөө Эдхитэ гэжэ багахан горхые хүндэлэн хаагаад, уһыень һабаһаань гаргажа, 180 гаран гектар сабшалан дээрэ зузаан мүльһэн хүргэгдэһэн байгаа. Тэрээнһээ гадна, 10 мянга гаран ашаа наг шэбхэ сабшалан дээрэ гаргагдажа тараагдаа. Тиигээд энэ хабартаа һайрамай уһа тогтоолгын ба хуушан һубаг канавануудые һэльбэн заһалтын, шэнэ канавануудые барилгын талаар ехэхэн хүдэлмэри хэгдээ.

Эндэ «Республикын эрхим луговод» Цыден Цыренов болон оролдосото ажалаараа аймаг соогоо үнинэй суурхаһан луговодууд Гапылов, Будаев гэгшэдтэй хамта агроном-коммунист Митап Бадмаевай хүтэлбэрилдэг тэжээл бэлэдхэлэй бригада хүдэлмэрилнэ.

Энэ бригадын гэшүүд республикынгаа 30 жэлэй ойн һайндэрэй баярта дээшэлүүлэгдэһэн социалистическэ уялгануудые абаад, бүри эршэмтэйгээр ажаллажа байна.

Б. Мунгонов.

ҮЙЛЭДБЭРИИН ХЭРЭГСЭЛНҮҮД ГЭЖЭ ЮУБ?

Өөртөө шухала хэрэгтэй материальна баялигуудые—эдеэ хоол, гутал хубсаһа, гэр байра, түлишэ гэхэ мэтые үйлэдбэрилөөгүй һаа, общество байжа хүгжэжэ шадахагүй юм.

Хүнэй ажал-ябуулга, тэрэнэй ажал хүдэлмэри хадаа үйлэдбэрилгын тон шухала хубинь болоно. Зүгөөр, материальна баялигуудые үйлэдбэрилхын тулада, энээнһээ гадна, мүн үйлэдбэриин хэрэгсэлнүүд хэрэгтэй байдаг. «Үйлэдбэриин хэрэгсэлнүүд» гэһэн ойлгомжодо:

1) ажалай хэрэгсэлнүүд гү, али ажалай зэбсэгүүд;

2) ажалай предмедүүд хабаадан ородог.

Ажалай хэрэгсэлнүүд (гү, али зэбсэгүүд) гэхэдэ—нэн түрүүн машина, станогууд болоно. Эдэнэй ашаар байгаалиин баялигые болбосоруулжа, продуктнуудые бүтээн гаргадаг. Бүри үргэн удхаарнь хэлэбэл, ажалай хэрэгсэлнүүдтэ мүн тэрэшэлэн ажал хэхэдэ шухала материальна условинууд — ажал хэхэдэ хэрэгтэй газар, хүдэлмэриин гэр байранууд, мүн тэрэшэлэн каналнууд, харгы зам, хэлхеэ холбооной хэрэгсэлнүүд гэхэ мэтэ хабаададаг. Эдэнэр ажалай процессто сэхэ хабаададагшьегүй һаа, эдээнгүйгөөр ажал хэхын аргагүй гү, али хүсэд һайнаар ажаллажа болохогүй юм.

Ажалай хэрэгсэлнүүдые гү, али үйлэдбэриин хэрэгсэлнүүдые байгуулха ба хэрэглэхэ ябадал хүнэй үйлэдбэрилдэг ажал-ябуулгын онсо илгаань болоно.

«Ажалай предмет» гэһэн ойлгомжодо байгаалиин материалнууд, жэшээнь, шулуун нүүрһэ, руда, ой модо болон бусад предмедүүд оролсоно. Эдэнине хүнүүд байгаалиһаа абажа, продукт болгон үйлэдбэрилдэг, ондоогоор хэлэхэдэ, материальна баялиг болгон үйлэдбэрилдэг байха юм.

Тиимэ болохолоороо, ажалай хэрэгсэлнүүд (гү, али зэбсэгүүд), ажалай предмедүүд хамтадаа үйлэдбэриин хэрэгсэлнүүд болодог байна.

Маркс иигэжэ бэшээ һэн: «Хэрбээ ажалай бүхы процессые тэрэнэй үрэ дүнгэйнь, продуктынь талаһаа абажа харабал, ажалай хэрэгсэлнүүд ба **ажалай предмедүүд** үйлэдбэриин хэрэгсэлнүүд болодог, тиин ажал өөрөө бүтээсэтэй ажал болодог байха юм» (Маркс, «Капитал», I том, 131-дэхи нюур).

Нийтын үйлэдбэри хадаа үйлэдбэрилгын хүсэнүүд ба үйлэдбэридэхи харилсаанууд гэһэн хоорондоо таһаршагүй холбоотой нэгэн бүхэли юумэн гээшэ гэжэ тоолодог.

«Материальна баялигуудые үйлэдбэрилэн гаргаха ябадалда туһалдаг **үйлэдбэриин зэбсэгүүд** болбол, үйлэдбэриин зэбсэгүүдые хүдэлгэн ябуулдаг ба мэдээжэ **үйлэдбэриин дүй дүршэлэй** ба **ажал хэхэ дүршэлэй** аша туһаар материальна баялигуудые үйлэдбэрилдэг **хүнүүд** болбол, — эдэ зүйлнүүд, хамтадаа **үйлэдбэрилгын хүсэнүүд** болон бүридэнэ», — гэжэ нүхэр Сталин бэшэнэ. («ВКП(б)-гэй түүхын Хуряангы курс», Бурмонгиз, 1947 он, 176-дахи нюур).

Гэбэшье, үйлэдбэрилгын хүсэнүүд болбол үйлэдбэриин зүбхэн лэ нэгэ талань болоно. Үйлэдбэриин нүгөө талань үйлэдбэрилгын үедэ хүнүүдэй бэе бэедээ харилсаа, хүнүүдэй үйлэдбэридэхи харилсаанууд болоно. «Хүнүүд болбол бэе бэеһээн таһаранги бэшээр, бэе бэеһээн таһарһан ганса нэгэнүүд бэшээр, харин хамтаараа, группанууд болон обществоороо байгаалитай тэмсэл ябуулдаг ба материальна баялигуудые үйлэдбэрилхэ ябадалдаа байгаалине ашаглан хэрэглэдэг байна. Иимэһээ үйлэдбэри болбол хододоо ба ямаршье бүхы ушар байдалда общественнэ үйлэдбэри мүн болоно»,—гэжэ нүхэр Сталин бэшэнэ. («ВКП(б)-гэй түүхын Хуряангы курс», Бурмонгиз, 1947 он, 176-дахи нюур).

Материальна баялигуудые үйлэдбэрилхэ үедэнь өөһэдһөөнь дулдыдадаггүй ямар нэгэн харилсаанууд, үйлэдбэридэхи харилсаанууд хүнүүдэй дунда бии болодог.

Үйлэдбэрилгын хүсэнүүд үйлэдбэриин эгээл хүдэлсэтэй, революционно зүйлынь мүн. Түрүүшээр обществын үйлэдбэрилгын хүсэнүүд хубилжа хүгжэдэг, һүүлээрнь, эдэ хүсэнүүдэй хубилһан зэргээр, эдэнтэй зохилдон мүн хүнүүдэй үйлэдбэридэхи харилсаанууд гү, али экономическа харилсаанууд хубилдаг юм гэжэ нүхэр Сталин һургана.

Тиимэһээ марксизм үйлэдбэриин хүгжэдэг хуулита ёһо гуримые шудалхадаа үйлэдбэриин зэбсэгүүдэй шиидхэхы үүргэһөө эшэ үндэһэ абадаг байха юм.

Үйлэдбэрилгын хүсэнүүдэй хүгжэлтэдэ үйлэдбэриин зэбсэгүүдэй шиидхэхы үүргэ дүүргэдэг тухай марксистска һургаалые эшэ үндэһэ болгохо зуураа, Советскэ Союзай Коммунистическэ парти сталинска табанжэлнүүдэй үедэ хүндэ промышленность, тэрэнэй гол шухала һалбари болохо машина бүтээлгые хүгжөөхэ хэрэгтэ советскэ арадай гол анхаралые хандуулан зорюулдаг байгаа. Тиихэ зуураа, манай парти болбол ургэдэн хүгжэдэг үйлэдбэрилгэ тухай марксистско-ленинскэ теорине, үйлэдбэриин хэрэгсэлнүүдые үйлэдбэрилгэ ба хэрэглэлэй хэрэгсэлнүүдые үйлэдбэрилгэ боложо нийтын үйлэдбэрилгын хубаардаг тухай, үйлэдбэриин хэрэгсэлнүүдые үйлэдбэрилхэ хэрэгэй булюугаар хүгжөөгдэхэ шухала тухай марксистско-ленинскэ теориин заадаг заабарине хүтэлбэри болгодог байха юм.

Нэгэдэхи табанжэлэй үедэ манай орон дотор 1.500 шэнэ предприятинууд байгуулагдаа. Хүндэ промышленность болбол арадай бүхы ажахые техническэ талаарнь шэнэдхэн байгуулга хангаа. Хара металлурги, авиационно, тракторна, автомобильна промышленность, станок бүтээлгэ гэхэ мэтын үйлэдбэриин хэрэгсэлнүүдые үйлэдбэрилдэг промышленностиин һалбаринууд шэнээр байгуулагдаа һэн.

Удаадахи табанжэлнүүдтэ манай промышленность улам түргэнөөр хүгжөө, арадай бүхы ажахы техническэ талаараа шэнэдхэн байгуулагдаа.

Манай орон дотор промышленность болон газартаряалангай хүдэлмэри шэнэ техникын үндэһөөр шэнэдхэн байгуулагдаа, шэнэ техникээр промышленностиингаа болон газартаряалангайнгаа зэбсэгжэлгын талаар манай орон ямаршье бусад оронһоо түрүү юм гэжэ партиин XVIII съезд дээрэ хэһэн элидхэл соогоо И. В. Сталин хэлээ һэн. Эрхим дээдэ техникын база дээрэ социалистическэ үйлэдбэрилгын таһалгаряагүйгөөр ургаха, нарижуулагдаха хэрэгые социализмын экономическа гол хуули ёһо эридэг байха юм. Коммунизмда орохын тула нэн түрүүн нийтын бүхы үйлэдбэриин таһалгаряагүй ургалтые батаар хангаха, тиихэтээ хамта, үйлэдбэриин хэрэгсэлнүүдые үйлэдбэрилхэ хэрэгые булюугаар хүгжөөхэ хэрэгтэй гэжэ И. В. Сталин һургана.

Манай ороной арадай социалистическэ ажахын хүгжэлтын хуулита ёһонууд партиин XIX съездын материалнууд соо элеэр харуулагданхай. Эдэ хуулита ёһонууд «СССР-тэхи социализмын экономическа проблемэнүүд» гэһэн И. В. Сталинай зохёол соо теоретическэ талаараа үндэһэлэгдэн бэшэгдээ. Дайнай урда тээхи ба дайнай хойтохи жэлнүүдтэ манай промышленностиин хүгжэһэн хүгжэлтын показательнууд нүхэр Маленковой элидхэл соо харуулагдаа. 1940 онтой сасуулхада, 1951 ондо үйлэдбэриин хэрэгсэлнүүдые үйлэдбэрилгэ (бүлэг «А») 2,4 дахин, хэрэглэлэй зүйлнүүдые үйлэдбэрилгэ (бүлэг «Б») 1,4 дахин ехэ болоо.

Дайнай хойто тээхи жэлнүүдтэ промышленностиин бүхы һалбаринууд шэнэ машинануудаар ба механизмуудаар зэбсэглэгдэжэ, эгээл һайн технологическа процессүүд нэбтэрүүлэгдэжэ байгаа гэжэ нүхэр Маленков хэлэнэ. Энэ үе соо станогуудай парк шэнэ, үлэмжэ ехэ бүтээсэтэй станогуудаар нэмээгдэжэ, 2,2 дахин ехэ болоо. Эсэгэ ороноймнай машина бүтээлгэ имагта һүүлэй 3 жэл соо 1.600 шахуу шэнэ түхэлэй машинануудые ба механизмуудые байгуулаа. Үйлэдбэриин хэрэгсэлнүүдэй үйлэдбэрилгын ургахада, худөө ажахын продукциин ехэ болоходо хэрэглэлэй зүйлнүүдые үйлэдбэрилэн гаргадаг промышленностиин хүгжэхэ найдамтай база бии болоо. «Үйлэдбэриин хэрэгсэлнүүдые булюугаар үйлэдбэрилхэ ябадалай ургалта яахадаа шухалаб гэхэдэ, тэрэ үйлэдбэриин хэрэгсэлнүүдые үйлэдбэриин ашаар өөһэдынгөө предприятинуудые, мүн арадай ажахын бусад бүхы һалбаринуудай предприятинуудые түхеэрэлгээр хангахаһаа гадна, ургэдэн хүгжэдэг үйлэдбэрилгые юрэ тэрээнгүйгөөр бэелүүлхын аргагүй байха юм». (И. В. Сталин, «СССР-тэхи социализмын экономическа проблемэнүүд», Бурмонгиз, 1952 он, 80—81-дэхи нюур).

1951—1955 онуудта СССР-ые хүгжөөхэ табадахи табанжэлэй түсэб тушаа партиин XIX съездын директивэнүүдэй ёһоор, үйлэдбэриин хэрэгсэлнүүдые үйлэдбэрилгэ жэл бүхэндэ ургаха темпинь 13 процентээр, хэрэглэлэй зүйлнүүдые үйлэдбэрилгын — 11 процентээр ургаха байна. 1950 онтой сасуулбал 1955 ондо шэрэм үйлэдбэрилгэ 76 процентээр, булад — 62 процентээр, прокат — 64 процентээр, электроэнерги — 80 процентээр, металлургическа түхеэрэлгэ — 85 процентээр ургаха байна. Гидротурбинануудые үйлэдбэрилгэ 7,8 дахин, паровой котёлнуудые—2,7 дахин, металл отолдог томо станогуудые үйлэдбэрилгэ 2,6 дахин ехэ болохо юм.

Үйлэдбэриин хэрэгсэлнүүдые түргэнөөр хүгжөөлгэ хадаа коммунистическэ обществын материальна база байгуулха арга нүхэсэл мүн.

Эгээл иимэһээ советскэ арад Коммунистическэ партиин хүтэлбэрээр түүхэдэ үзэгдөө дуулдаагүй асари ехэ электростанцинуудые, котелнуудые, мелиоративна барилгануудые байгуулна, поли хамгаалха ой модонуудые тарина.

Советскэ Союзай Коммунистическэ парти общественнэ хүгжэлтын хуули ёһонуудые мэдэхэ хэрэгтэ түшэглэдэг. Коммунистическэ парти марксистско-ленинскэ теорине үндэһэ болгон, коммунизм тээшэ советскэ обществын түгэс дабшалтые хангана.

Б. БАЙМИН.

БМАССР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДТЭ

…еспубликын эрхим малшан“ гэһэн нэрэззэргэ олгохо тухай*)

…ликын малшадай 1952 оной …ическэ мүрысөөнэй дүнгүүдые …зөөд, БМАССР-эй Министр… …овет эдэ түрүү малшадта иимэ … олгохо гэжэ тогтообо:

…ЕСПУБЛИКЫН ЭРХИМ …АЛИША-МАЛШАН»

…УНЫН АЙМАГҺАА:

…ова Мидыгма Бодиевнада, …й нэрэмжэтэ колхозой һаали…нда.

…БЛИКЫН ЭРХИМ МАЛША-ПАСТУХ»

…рина Васса Александровнада, … аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ … малша-пастухта.

…аева Люция Гомбоевнада, …ай аймагай Молотовой нэрэм…хозой малша-пастухта.

…аев Бато Пекуновичта, Курум…магай Молотовой нэрэмжэтэ … малша-пастухта.

…ржапов Бадма Цыреновичтэ, … аймагай Тельманэй нэрэмжэ…ой малша-пастухта,

…фоломеев Кондрат Панкрато…ухаршэбэрэй аймагай Ленинэй …э колхозой малша-пастухта.

…аева Мария Исаковнада, Ахын … Молотовой нэрэмжэтэ колхозой …стухта.

…нев Чойдон Дашеевичтэ, Му…эй аймагай Андреевэй нэрэм…хозой малша-пастухта.

…исов Агея Тимофеевичтэ, Му…эй аймагай Маленковой нэрэм…хозой малша-пастухта.

…барова Долгор Балдановнада, … аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ … малша мастухта.

…тдуров Хорган Арсалановичта, …ай аймагай Молотовой нэрэм…хозой малша-пастухта.

…агаев Цырен Галсановичта, …магай «Ким» колхозой малша-…

…скутов Иван Васильевичта, Ка…аймагай Молотовой нэрэмжэтэ … малша-пастухта.

…ндаров Дашинима Сандано…хтын аймагай Сталинай нэрэм…хозой малша-пастухта,

…конов Григорий Семеновичта, … аймагай Молотовой нэрэм…хозой малша-пастухта.

…инов Жалба Дондоковичто, … аймагай Ждановай нэрэмжэтэ … малша-пастухта.

…ров Дондок Михлеевичтэ, …магай «Улаан-Ока» колхозой …стухта.

…мойлова Мария Сындеевнада, …магай «Коминтерн» колхозой …стухта.

…воров Матвей Николаевичта, … аймагай Кировэй нэрэмжэтэ … малша-пастухта.

…епанов Харлам Афанасьевичта, …бэрэй аймагай Калининай нэ… колхозой малша-пастухта.

…хаев Радна Санжеевичтэ, Ку… аймагай Калининай нэрэмжэ…ой малша-пастухта.

…нхалов Буда Емсеновичтэ, Ку… аймагай Сталинай нэрэмжэтэ … малша-пастухта.

…икин Сергей Афанасьевичта, … аймагай Кировэй нэрэмжэтэ … малша-пастухта.

…кшеев Зыбан Тыкшеевичтэ, …бэрэй аймагай Молотовой нэ… колхозой малша-пастухта.

«РЕСПУБЛИКЫН ЭРХИМ ГАХАЙШАН»

1. **Афанасьева** Клавдия Ивановнада, Кударын аймагай Молотовой нэрэмжэтэ колхозой гахайшанда.
2. **Ванчикова** Марфа Ивановнада, Кударын аймагай «Красный Пахарь» колхозой гахайшанда.
3. **Васильева** Ксения Устиновнада, Бичурын аймагай Сталинай нэрэмжэтэ колхозой гахайшанда.
4. **Захарова** Любовь Дмитриевнада, Хойто-Байгалай аймагай «Победа» колхозой гахайшанда.
5. **Ишеева** Бадмацырен Дашимолоновнада, Сэлэнгын аймагай Кировэй нэрэмжэтэ колхозой гахайшанда.
6. **Карпутина** Ксения Иннокентьевнада, Кяхтын аймагай Калининай нэрэмжэтэ колхозой гахайшанда.
7. **Перевозникова** Ксения Григорьевнада, Кабанскын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой гахайшанда.
8. **Перфильева** Афанасья Ильиничнада, Хэжэнгын аймагай «Зургаанай-Зам» колхозой гахайшанда.
9. **Степанова** Анна Павловнада, Кударын аймагай «Комбайн» колхозой гахайшанда.
10. **Ткачева** Марфа Павловнада, Бичурын аймагай Сталинай нэрэмжэтэ колхозой гахайшанда.
11. **Фомин** Герасим Андреевичтэ, Иволгын аймагай 3-тья пятилетка» колхозой гахайшанда.
12. **Хлызова** Ефими Еремеевнадэ, Байкало-Кударын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой гахайшанда.
13. **Цыремпилова** Надмид Балмаевнада, Курумканай аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой гахайшанда.
14. **Шашина** Парасковья Николаевнада, Кабанскын аймагай «Коммунизм» колхозой гахайшанда.
15. **Шуклин** Михаил Ивановичта, Түнхэнэй аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой гахайшанда.

РЕСПУБЛИКЫН ЭРХИМ ХОНИШОН

1. **Базарова** Жигжима Ринчиновнада, Курумканай аймагай Кировэй нэрэмжэтэ колхозой хонишондо.
2. **Брылев** Семен Дементьевичтэ, Мухаршэбэрэй аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой хонишондо.
3. **Брылев** Трифон Дементьевичтэ, Мухаршэбэрэй аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой хонишондо.
4. **Гужунова** Сырема Гужуновнада, Мухаршэбэрэй аймагай Андреевэй нэрэмжэтэ колхозой хонишондо.
5. **Ендалова** Дашинима Ендаловнада, Мухаршэбэрэй аймагай Андреевэй нэрэмжэтэ колхозой хонишондо.
6. **Калашников** Абакум Яковлевичта, Мухаршэбэрэй аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой хонишондо.
7. **Сагай** Тамара Александровнада, Курумканай аймагай Хрущевой нэрэмжэтэ колхозой хонишондо.
8. **Хантагаева** Сынлен Ринчиновнада, Курумканай аймагай Молотовой нэрэмжэтэ колхозой хонишондо.

РЕСПУБЛИКЫН ЭРХИМ ХОНИНОЙ-ТОВАРНА ФЕРМЫЕ ДААГША

1. **Аюшин** Бадма-Цырен Загаевичта, Курумканай аймагай Калининай нэрэмжэтэ колхозой ОТФ-е даагшада.
2. **Брылев** Кондрат Евдокимовичта, Мухаршэбэрэй аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой ОТФ-е даагшада.
3. **Бальжиров** Нима Афанасьевичта, Курумканай аймагай Калининай нэрэмжэтэ колхозой ОТФ-е даагшада.
4. **Зубков** Дмитрий Мифодьевичтэ, Курумканай аймагай Хрущевой нэрэмжэтэ колхозой ОТФ-е даагшада.

…эжэлэл. Эхининь 84, 86 …и номернуудта.

Пёдондо Яруунын аймагай Маленковой нэрэмжэтэ колхозой һүнэйтоварна фермэ малажал хүгжөөхэ ба һү һааха гүрэнэй түсэбые үлүүлэн дүүргэһэн байна. Энэ фермые даагша нүхэр Даша Базарович Базаров байгша ондо болохоёо байгаа Бүхэсоюзна хүдөө ажахын выставкэдэ хабаадалсахаар зүүршэлагдаба.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Д. Б. Базаров.

А. Таушкановай фото.

„БУРЯТ МОНГОЛОЙ ҮНЭНДЭ“ БЭШЭҺЭНЭЙ ҺҮҮЛЭЭР

„Телефонисткануудай харюусахые хүлеэһээр“

Иимэ гаршагтай бэшэг манай газетын апрелиин 7-ной номерто толилогдоо һэн. Поперечныи хэлхеэ холбооной отделениин (Ярууна) телефонистканууд хүнэй звонилхада саг соогоо харюусадаггүй, заримдаа хүнүүдтэ шэрүүнээр хандана гэжэ тэрэ бэшэг соо хэлэгдэһэн байгаа.

Телефонистканууд Иванова, Туезова, Кабакова гэгшэдтэ өөрынгөө хүдэлмэриие һайжаруулха гэжэ уридшалан дурадхагдаа. Энээн тухайда манай редакцида аймагай хэлхеэ холбооной конторын начальник нүхэр Железняк мэдээсэбэ.

„Шубуу үсхэбэрилгэдэ һаналаа табинагүй“

Манай газетын апрелиин 8-най номерто иимэ гаршагтайгаар толилогдоһон бэшэг соо Кяхтын аймагай Энгельсын нэрэмжэтэ колхоздо шубуу үсхэбэрилгэдэ анхарал хандуулагданагүй, тахиянуудай харууһалга ба эдеэлүүлгэ муугаар эмхидхэгдэнхэй гэжэ хэлэгдэһэн юм.

Бэшэг соо заагдаһан баримтанууд булта зүб байба. Шубуу үсхэбэрилхэ асуудал колхозой правлениин заседани дээрэ зүбшэн хэлсэгдэжэ, тахиянуудай харууһалга ба эдеэлүүлгэ һайжаруулха, тэдэнэй тоое олошоруулха талаар зохихо хэмжээ абтаа. Мүн 1953 ондо 1000 шубуунай байха гэр барижа, ашаглалгада оруулхаар хараалагдаба гэжэ манай редакцида Кяхтын аймсоведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ нүхэр Перевалов мэдээсэһэн байна.

Удха һайнтай, уран гоё хүгжэмэй түлөө

Манай республикын ажалшад майн 30-да Бурят-Монголой АССР-эй тогтоһоор 30 жэлэй ойе тэмдэглэхээр бэлдэжэ байна. Энэ түүхэтэ ойн урда тээ хүдэлмэришэн, колхозник, албахаагша бүхэн өөһэдынгөө ябажа гараһан замые эрьен харана, хэһэн хүдэлмэриингөө дүн гаргана.

Үнгэрэгшэ 30 жэлэй турша дотор Коммунистическэ партиин, Советскэ правительствын хүтэлбэри доро ябажа, манай республика хадаа түрүү зэргын промышленностьтэй, хүгжэнги механизированнэ хүдөө ажахытай, удхаараа социалистическэ, формоороо национальна культуратай болонхой.

Баян дэлгэр талануудаарнай бэрай һайхан дуу хүгжэм зэдэлжэ, сүлөөтэ бурят-монгол арадай сэнгэлиг хүхюун ажабайдалые эли тодоор харуулна. Хаанта засагай үедэ баяд ноёдэй, бөө ламанарай мүлжэлгэ дарлалта доро зобожо байһан манай арад сэдьхэлэйнгээ уй гашуудалые, ерээдүйн жаргалта байдалай ерэхые хүсэһэн мэдэрэлээ элдэб дуунууд, хатар зугаа, үльгэр туужа соогоо мэдүүлдэг байһан юм. Энээн тухайда һаяхан хэблэлһээ тараһан уранзохёолшо Чимит Цыдендамбаевай «Банзарай хүбүүн Доржо» гэһэн роман дотор сэдьхэл хүдэлгэмэ эли тодоор найруулагданхай... Үшөөтэй нютагай үгытэйшүүл үдэшын хонгор дуулимда сугларжа, элдэб һанал бодол, зүрхэнэйнгөө мэдэрэлые элирхэйлһэн аялга дуунуудые татан, сатаа үнгэргэнэ.

Харин мүнөө үедэ тад ондоо болонхой. Сэлэнгын аймагай Тельманэй нэрэмжэтэ колхозой уужам һаруул клубай сценэ дээрэһээ хүхюун залуушуулай ирагуу һайхан аялга дуун зэдэлнэ:

Бүрэнхы маные һэтэлээшэ
Бүргэдэй шиидэлтые уттанамди.
Нарандаа бидэниие хүтэлөөшэ
Ленинээ—Сталинаа магтанамди...

Бурят-Монголой АССР-эй столица — Улан-Удэ городой Ленинэй ордентэ оперо ба баледэй театрын сценэ дээрэ дэлхэйн ба ородой искусствын гайхамшагта зохёолнуудһаа гадна, манай уранзохёолшодой, композиторнуудай найруулһан дуу хүгжэм ба оперо табигдана. Жэшээлхэдэ, «Саянай хормойдо» гэһэн оперо (либреттэнь поэт Цэдэн Галсановай, хүгжэмынь композитор Сергей Ряузовай), «Байгал дээрэ» гэжэ оперо (либреттэнь Сталинска шангай лауреат Гомбо Цыденжаповай, хүгжэмынь Сталинска шангай лауреат композитор Лев Книпперэй).

Бурят-монгол арадай дундаһаа гараһан артистнар, дуушад: БМАССР-эй арадай артист Лхасаран Линховоин, РСФСР-эй габьяата артистнар Клавдия Гомбоева-Языкова, Надежда Петрова, БМАССР-эй габьяата артистнар Бадма Балдаков, Абида Арсаланов болон бусад классическа оперонуудһаа ариинуудые, арадай дуунуудые, республикын композиторнуудай найруулһан шэнэ дуунуудые арад зондоо дуулажа үгэнэ.

Манай Бурят-Монголой дуу хүгжэмэй хүгжэлтэдэ аха заха орол арадай түлөөлэгшэдэй үзүүлһэн туһаламжые, нүхэрэй ёһоной дэмжэлгые арад зомнай мартанагүй, хэзээдэшье мартахагүй. Сталинска шангай лауреат, СССР-эй арадай артист Р. М. Глиэр 1930-аад оной үеэр Бурят-Монгол ерэжэ, арад зоной ажабайдалтай, дуу хүгжэмтэй танилсажа, «Бурят-Монголой героическа марш» бэшэһэн байха юм. Энэ марш ехэнүүд симфоническа оркестрын программада хэдэдоо оролсодог. Глиэрэй һурагша, Свердловско консерваториин профессор М. П. Фролов манай республикын композиторнуудые һургаһан ба бурядай түрүүшын оперо «Энхэ булад баатарые» бэшэһэн байха юм. Тус оперо 1940 ондо Москвада болоһон бурят-монгол искусствын декадада амжалтатайгаар табигдаһан байна. Энэ оперын онсо шэнжэнь юуб гэхэдэ, манай арадай аялга дуунууд тон һайнаар хэрэглэгдэһэн, найруулан зохёогдоһон байна.

Композитор П. М. Берлинский 1929 ондо манай Бурят-Монгол ерэжэ, арадай аман зохёол ба аялга дуунуудтай танилсажа, 300 гаран дуунуудые бэшэжэ абаһан, тэдэнэй заримыень найруулан зохёоһон байха юм. Композитор Ямпиловтай хамта тэрэнэй бэшэһэн «Баяр» гэжэ хүгжэмтэ драма 1940 оной искусствын декадада мүн лэ табигдаа һэн. Тэдээнһээ гадна, композитор В. И. Морошкин «Эржэн» гэжэ хүгжэмтэ драма, «Сталин тухай кантата» бэшэһэн байха юм. Агуухэ ород арадай эдэ түлөөлэгшэдэй бэшэһэн дуу хүгжэмые бурят-монгол арад үндэрөөр сэгнэдэг, нарииһаар хадагалан ябадаг юм. Берлиндэ болоһон Бүхэдэлхэйн залуушуулай ба студентнүүдэй фестиваль дээрэ Бурят-Монголой арадай артист Лхасаран Линховоин П. М. Берлинскиин зохёоһон «Алтан зүрхэтэй Кремлиин курантнууд» (үгэнь Цэдэн Галсановай) гэжэ дуу бүхы дэлхэйн залуушуулай түлөөлэгшэдэй үмэнэ хэдэнхинаса дуулаһан байха юм.

1940 оной искусствын декадын һүүлээр манай республикын композиторнуудай Союз бии болоһон байна. Тус Союзда Ж. Батуев, Б. Ямпилов, Д. Аюшеев оролсоо һэн.

Композитор Б. Ямпилов Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда хабсадалсаһанайнгаа һүүлээр элдэб дуу хүгжэм болон симфоническа зохёолнуудые найруулаа. Һүүлэй үедэ «Һалбаран мандажа байһан нютаг» гэжэ дүрбэн хубитай симфоническа сюитэ бэшээ. Тэрэнь СССР-эй композиторнуудай Союзда болоһон зүбшэн хэлсэлгэдэ һайн сэгнэлтэ абаа. Бау Ямпиловай бэшэһэн шэнэ дуунууд — «Сагаан далитай гулабхаа», «Жагсыт, арадууд, тэмсэлдээ», «Залуу моришоной дуун», «Доржи Банзаров тухай баллада», «Сэлэнгын эрьедэ» болон бусад олондо мэдээжэ болонхой. Композитор Жигжит Батуев 1937 ондо хүгжэмэй училищи дүүргэһэнэйнгээ һүүлээр гүрэнэй филармониин арадай инструментнүүдэй оркестртэ дирижероор ажаллаа һэн. Композиторай бэшэһэн дуунууд — «Жаргал», «Үлгын дуун» болон бусад арад зондо хүндэлэгдэдэг ба аймаг тосхонуудаар дуулагдадаг юм. Һүүлэй үедэ нүхэр Батуев симфоническа оркестртэ наадаха «Колхозно сюитэ» гэжэ зохёол бэшээ. Гадна, манай хүгжэмшэд, гүрэнэй филармониин хүдэлмэрилэгшэд Г. Г. Дадуев, Л. И. Израйлевич гэгшэд арадай инструментнүүдэй оркестртэ ба хоорто дуулагдаха шэнэ зохёолнуудые бэшэдэг байна.

Республикымнай композиторнууд БМАССР-эй 30 жэлэй ойе уттахаар бэлэдхэжэ, шэнэ шэнэ зохёолнуудые найруулжа байна. Композитор Б. Ямпилов — «Вокальна сюитэ», Л. Израйлевич—«Хуур дээрэ наадаха поэмэ», Ж. Батуев — арадай инструментнүүдэй оркестртэ наадаха зохёол, Д. Аюшеев — шэнэ сюитэ бэшэжэ байнад.

Манай республикын композиторнууд зарим тэды дуу хүгжэм найруулан зохёобошье, арад зонойнгоо ургажа байгаа эрилтые хүсэд дүүрэнээр хангажа шаданагүй, томо зохёолнууд — оперо, балет, симфони болон арад зоной дунда үргэнөөр дэлгэрһэн шэнэ дуунуудые бэшээгүй байха юм. Энэ дутуунууд һаяхан боложо үнгэрһэн СССР-эй композиторнуудай Союзай зургаадахи пленум дээрэ хурсаар шүүмжэлэгдээ. Тус шүүмжэлэлые хүндэтэйгөөр хүлеэн абажа, манай республикын композиторнууд, өөһэдынгөө идейно-теоретическэ бэлэдхэлые үдэр бүхэндэ дээшэлүүлэн, профессиональна мэргэжэлээ һайжаруулан, арадтаа удха һайнтай, уран гоё шэнэ шэнэ зохёолнуудые үгэхэ уялгатай.

Д. Аюшеев, БМАССР-эй композиторнуудай Союзай түрүүлэгшэ.

Уншагшадай конференци

Һаяхан Улан-Удын бурят дунда һургуулида резолюциин урда тээхи бурят-монгол арадай ажабайдал харуулһан Ж. Тумуновай «Нойрһоо һэриһэн тала» гэжэ романгаар уншагшадай конференци үнгэргэгдэбэ. Тус конференцидэ тус романай автор Ж. Тумунов байлсаба.

Эндэ 10-дахи классай һурагша Ч. Санданов, Ж. Тумуновай творческо зам тухай үгэ хэлэбэ. Мүн һурагшад Б. Очиров, И. Цырен-Гармаев, Г. Цыренов, А. Санкиров ба М. Эрдынеева гэгшэд романай геройнуудай образ тухай үгэ хэлээ.

Удаань Жамсо Тумунов роман тухайгаа үгэ хэлэһэн ба шэнэ роман бэшэжэ байһанаа хэлэжэ үгөө. Үгынгөө түгэсхэлдэ уранзохёолшо һурагшадта һайн һурахыень хүсэбэ.

Конференциин удаа һурагшадай хүсөөр концерт харуулагдаа.

М. Батоин, Д. Дармаева.

…СПУБЛИКЫН …ҮҮ ХҮНҮҮД

АРАДТАА ХҮНДЭТЭЙ ВРАЧ

…бликын олониитэ ажалша…да—колхозникуудайшье, хү…шэдэйшье, интеллигенциин…нда, үбгэд хүгшэдэйшье, …уушуулайшье дунда—нүхэр … үнинһөө хойшо ехээр …нхай. Бичурын таряаша…лэнгын малшадай, Байга…ашадай, Баунтын ангуу…Зангрийн модошодой, Га…урай нүүрһэшэдэй дунда Николаевичые мэдэхэгүй хүн …айха.

…ондо Гүрэнэй Иркутска …тедэй медицинскэ факуль…гэһэн сагһаа хойшо мүнөө … таһалгаряагүйгөөр Федор …вич Дульбеев арадай элүү…гаалгын фронт дээрэ эр…ээр ажаллажа ябана. Үн…энэ хори холо гаран жэл …ор Николаевич хэдэн олон … үбшэнэй хара һабарһаа …тажа абаа.

… Дульбеев ехэ даруу зан…, олон юумэ хэлэдэггүй, …тэй хүн юм. Өөрэ тухайнь, … ажал-ябуулга тухай асуу…най, иимэрхүүгээр хөөрэ…

…ни өөрымни хэжэрхиһэн …жэ юуншье байхаб даа. … Советскэ Союз дотор хэгдэ…һан хамаг юумэн барандаа … правительствын аша ту…лоно бшуу. Урдын хаанта … үедэ бурят зоной барга …, харанхы мунхаг байда…р нюдөөрөө хараһан хүн … Тиигээд эрдэмдэ һуража, …ндоб аша туһа хүргэхэ гэ…эг байгааб. Энэ хүсэлэм…тал советскэ засагай үедэ …гдээ юм. Би дээдэ һургуу…ража, врач болоод, арад …о элүүрые хамгаалхын ту…ажал-ябуулга хэжэ байһанайнгаа түлөө Коммунистическэ партидаа, түрэл Советскэ правительстводаа баясхалан хүргэнэб. Би партида, правительстводо уялгатайб. Энэ уялгаяа дүүргэжэ байһандаа баяртайб.

Научна болон практическа ажалябуулгадань бодото туһаламжа ходо үзүүлжэ байдаг агуухэ ород арадай эрдэмтэд тухайда нүхэр Дульбеев айхабтар ехэ инаг дулаагаар хөөрэдэг. Университет һаяхан дүүргээд, практическа хүдэлмэриин дүй дүршэлгүй залуу врачые 1926 ондо Бурят-Монголдо түрүүшынхеэ эмхидхэгдэһэн тубдиспансертэ хүдэлмэрилхөөр томилходонь, уушханай ханяада эмнэхэ талаар ехэтэ мэргэжэһэн ородой эрдэмтэ Анатолий Георгиевич Нагибин ехэ туһа хүргэһэн байна. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай дүүрэһэнэй һүүлээр Москвада болоһон медицинскэ хүдэлмэрилэгшэдэй зүблөөн дээрэ үни удаанайнгаа энэ хани нүхэртэй уулзажа хөөрэлдэһэндөө Федор Николаевич баярлаха ёһоороо баярлана. «Тэрэ врач түрүүшымни багша гээшэ»—гэжэ хэлэнэ. Тэрэшэлэн 1931 — 1932 онуудта Бурят-Монголдо ажаллаһан, Московско эрдэмтэ профессор Анна Ильинична Кудрявцевада нүхэр Дульбеев ехэ баясхалан хүргэнэ. Тэрэ сагһаа хойшо мүнөө хүрэтэр манай врачуудта ород эрдэмтэдэй үзүүлдэг али бүхы туһаламжань огто таһалданагүй. Тиин агуухэ ород арадай зүгһөө бурят монгол ажалшадта үзүүлэгдэдэг һайн һайхан сэдьхэлэй туһаламжые баһа эндэшье эли тодоор харанабди.

Зүгөөр, бурят-монгол арад зонойнгоо элүүрые хамгаалгын хэрэгтэ Федор Николаевичын дүүргэһэн үүргэнь бага бэшэ. Республика дотор медицинско-санитарна хүдэлмэри эмхидхэхэ болон һайжаруулха тушаа, илангаяа уушханай ханяадаар үбдэхэ ябадал усадхаха тушаа бэелүүлэгдэһэн шухала хэмжээ-ябуулганuудта нүхэр Дульбеев хэзээ бүхэндэ ехэ эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг, үүсхэл оролдолго гаргадаг врач юм.

—Түрүүшын жэлнүүдтэ ехэхэн бэрхэшээлнүүдтэй ушарагша бэлэйбди,—гээд Федор Николаевич мянга юһэн зуун хорёод гаран ониие ойндоо оруулжа хөөрэнэ.—Тиихэдэ уушханай ханяадан үшөөл дэлгэрэнги байгаа. Теэд тэрээнтэй тэмсэхэ арга боломжомнайшье бага байһан юм. Рентгенкабинет, лаборатори гэжэ огто байгаагүй. 1926 ондо бүхы республика дотор ори ганса врач-фтизиатор байгаа һэн. Эгээл түбэгтэй юумэниинь юун байдаг байгааб гэхэдэ, үбшэнөө ехээр һүжэрөөжэрхиһэн хроническа туберкулезтой хүнүүд үсөөн бэшэ ушардаг бэлэй. Тиимэ хүнүүдые абарха арга шадалгүй байхадаа нюрга уруумни хүйтэ даажа, хоёр нюдэнһөөмни нёлбоһон адхархаяа һанагша һэн. Хуби заяанайнь үни хада шиидхэгдэшэһэн арай амиды хүнэй урдашни ерэжэ, уйдхартай хоёр нюдөөрөө шэртэн хараад, «абарыш даа» гэжэ гуйжа байхадань, абарха аргагүй байхада хэсүү бэлэй даа....

Энэ саг үни хада үнгэрөө. Республикын ажалшадай элүүрые хамгаалгын хэрэгтэ тон ехэ амжалтанууд туйлагдаа. Алтан нарата сталинска үедэ ажабайдалнай эрид хубилжа һайжараа.

Хэжэ байһан ажал хүдэлмэри тухайгаа нүхэр Дульбеевэй аалихаһаар хэлэжэ һуухыень шагнажа байхадаа, арадайнгаа элүүрые хамгаалгын хэрэгтэ бүхы амин наһаяа бүримүһэн зорюулһан хүн гэжэ мэдэхээр. Эмнэжэ эдэгээһэн, мүнөө эмнүүлжэ байһан хүнүүдээ, мүн тэдэнэйнгээ бэеын элүүрэй ямар байһыень Федор Николаевич мартангүй мэдэжэ байдаг.

Хөөрэлдэжэ һуутарнай гушаад наһатай, шииирэг улаан шарайтай бүдүүн сагаан эхэнэр орожо ерээд:

—Федор Николаевич, би бэеынгээ элүүр тухайда танһаа мэдэхэ һанаатайб, — гэһэн бэеэрээ, энэрхы баясхалантайгаар миһэлзээд, нүхэр Дульбеевэй сэхэ урдаһаа хараад байба.

—Рентгенэй буулгабариинетнай шалгажа үзөө һэм. Һанаагаа зобохо юумэ огто байхагүй. Уушхантнай ехэ һайн байна,—гэжэ Федор Николаевич харюусаад, нүхэр тухайнь, нүхэрэйнь бэеын элүүрэй ямар байһан тухай тэрэ эхэнэрһээ асууба.

Эхэнэрэй гараһан хойнонь Федор Николаевич нам тээшэ хараад:

—Урдаһаань хараад үбшэн ябаһан хүн гэхээр огто бэшэ аабза. Хэдыхэн жэлэй урда тээ арһаниинь яһандаа хаташаһан хүн ерэһэн юм. Нүхэртэйгөө хоюулаа уушханай ханяадаар ехэ хүндөөр үбшэлһэн байгаа. Мүнөө хоюулаа эдэгээд, колхоздоо хүдэлмэрилжэ байна. Эмнүүлһэн уладуудни шалгуулхамнай гээд ходо ерэжэ байдаг юм,—гээд омог баяртайгаар дуугарба.

Нүхэр Дульбеев республиканска противотуберкулёзно диспансерэй главна врач байха зуураа, үбшэнтэндэ ехэ анхаралтайгаар хандажа, медицинскэ эрхим туһаламжа хүргэхэһөө гадна, противотуберкулёзно санаторинуудаар ябажа, шухала консультаци үгэдэг, залуу врачуудта туһалдаг байна. Тэрэшэлэн Федор Николаевич хүдөө нютагуудаар, колхозууд болон МТС-үүдээр, бригаданууд болон фермэнүүдээр ябажа, хүнүүдэй бэеын элүүрые шалгажа үзөөд, шухала болоһон сагта дары туһаламжа үзүүлдэг.

—Уушханай ханяаданай эхилхэтэйнь сасуу тодоруулаад, дары сагаа эмнэжэ захалаа һаа, аюултай бэшэ юм. Тиимэ хадань арад зоной дунда саг үргэлжэ шалгалта хэжэ байдаг гээшэбди,—гэжэ хөөрэнэ. — Мүнөө үедэ манай тубдиспансер ехэ һайн аппарадтай болоо. Энэмнай филюорографическа аппарат гэжэ нэрэтэй юм. Энэ аппарадые өөрын динамоһаа электрическэ ток абахаар, тусхайта автомашина дээрэ тодхоод, хүдөө нютагуудаар ябажа, хүнүүдэй бэеын элүүрые ходо шалгажа байдаг болохобди. Рентгенкабинедтэ 5 час соо 45—50 хүниие шалгажа үзэхэ нормотой байхадань, харин филюорографическа аппарадаар нэгэ час соо 150—200 хүниие шалгажа үзэдэг байха юм. Ойрын жэлнүүдтэ республикынгаа аймаг бүхэнөөр ябажа, хүн бүхэнэй уушхые гэрэлтүүлжэ хараха аргатай болохобди. Тиигэбэл, туберкулезой мэдэгдэнгүй байха аргань һалаха юм,— гээд Федор Николаевич урматайгаар миһэлзэнэ.

Арадай элүүрые хамгаалгын нангин хэрэгтэ ами наһаяа зорюулан, үни удаанһаа хойшо үнэн сэхээр, оролдосотой шударгыгаар хүдэлмэрилжэ, нүхэр Дульбеевэй ажалябуулгадаа туйлаһан шэн габьяае Советскэ правительство үндэрөөр сэгнэһэн байна. Федор Николаевич 1943 онһоо хойшо БМАССР-эй габьяата врачын, 1948 онһоо хойшо РСФСР-эй габьяата врачын үндэр дээдэ нэрэзэргые арюун нангинаар зүүжэ ябана. Гадна Ажалай Улаан Тугай болон Хүндэлэлэй тэмдэгэй ордендуудаар, «Германиие илаһанай түлөө», «1941—1945 онуудта Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай үедэ хэһэн шэн габьяата ажалай түлөө» медальнуудаар шагнагданхай. Тэрэшэлэн хүндэлэлэй грамотануудта хэдэн дахин хүртөө һэн.

Нүхэр Дульбеев 1931 ондо Хүдэлмэришэдэй болон Улаанармеецүүдэй депутадуудай Верхнеудинска Городской Соведэй Президиумэй гэшүүн боложо һунгагдаһан байгаа. Тиигээд хожомынь ажалшадай депутадуудай Улан-Удын городской Соведэй депутадаар хоёр удаа һунгагдаха зуураа, Федор Николаевич ниитын ехэ хүдэлмэри ябуулжа, һунгагшадайнгаа этигэл найдабариие эрхимээр харюулжа шадаһан байна.

Республикын олониитэ ажалшад нүхэр Дульбеевэй нэрые ехэ хүндэтэйгөөр, энэрхы дулаанаар, омогтой баяртайгаар дурдажа, «манай Федор Николаевич» гэлсэдэг. Энээнииненшье гайхамаар бэшэ. 27 жэлэй турша соо таһалгаряагүйгөөр уушханай ханяадантай тэмсэжэ байхадаа, нүхэр Дульбеев хэдэн олон хүнүүдые хүндэ үбшэнэй хара һабарһаа мултар татажа абаад, ами наһыень бусааһан байна бшуу. Тиигээд советскэ хүнэй ами наһые абархаһаа хүндэтэй, арюун нангин ажал хэрэг гэжэ юун байхаб.

Мэнэ һаяхана Мухаршэбэрэй аймагһаа ерэһэн нэгэ үбгэн 15 наһатай ашаа хүбүүгээ Улан-Удэ городой туберкулёзно больницада асарба. Энэ хүбүүн уушханай ханяадаар ехэ хүндөөр үбдөөд, «найдамгүй» шахуу байдалда ороһон байгаа. Больницада оруулһанай туһа бии гээшэ гү даа гэжэ бага зэргэ маргаһаншье хүнүүд байба. Теэд мүнөө хоёр һара шахуу эмнүүлээд байхадаа, энэ хүбүүнэй бэень ехэ һайжаршоо. «Эдир залуухан хүбүүнэй ами наһаниинь абарагдаа гэжэ лаб хэлэхэ байнабди» — гэжэ Федор Николаевич мэдүүлнэ. Энэ хүбүүнэй үбгэн эсэгын Федор Николаевичтай уулзаад, буурал толгойнгоо малгайе абажа, зүүн һугадаа һугабша-

(Түгэсхэлынь 4-дэхи нюурта).

Карл Марксын түрэһөөр 135 жэлэй ойдо зорюулагдаһан митинг Берлиндэ болобо

БЕРЛИН, майн 5. (ТАСС). Карл Марксын түрэһөөр 135 жэлэй ойдо зорюулагдаһан баярай митинг мүнөөдэр Берлиндэ болобо.

Премьер-министр Отто Гротеволь түрүүтэй Германска Демократическа Республикын правительствын гэшүүд, мүн Германиин социалистическэ единэ партиин ЦК-гэй политбюрогой гэшүүд митингын президиумдэ байба.

СССР-эй дипломатическа миссиин толгойлогшо, Онсо ба Бүрин эрхэтэ посол И. И. Ильичев, Германидахи Советскэ Контрольно Комиссиин түрүүлэгшын дэргэдэхи политическэ советник П. Ф. Юдин ба Германска Демократическа Республикын правительствын дэргэдэ арадай демократиин оронуудһаа байгаа дипломатическа миссинүүдэй түлөөлэгшэд митинг дээрэ байлсаба.

Митинг дээрэ Германиин социалистическэ единэ партиин ЦК-гэй генеральна секретарь Вальтер Ульбрихт Карл Марксын ажабайдал ба ажал-ябуулга тухай элидхэл хэбэ.

Карл Марксын дурасхаалые мүнхэлхэ тухай

БЕРЛИН, майн 4. (ТАСС). Германска Демократическа Республикын правительство Карл Марксын түрэһөөр 135 жэлэй ойтой дашарамдуулан, тэрэнэй дурасхаалые мүнхэлхэ талаар хэдэ хэдэн хэмжээ-ябуулгануудые бэелүүлхэ тухай шиидхэбэри гаргаба.

Энэ шиидхэбэриин ёһоор, Германска Демократическа Республикада Карл Марксын орден бии болгогдохо. Германска Демократическа Республикада социализмые түсэблэн байгуулха хэрэгтэ, единэ, демократическа, бэеэ даанхай ба эб найрамдалда дуратай Германиие байгуулхын түлөө тэмсэлдэ политическэ, экономическа ба культурна элитэ ехэ габьяануудые байгуулһанай түлөө түс тустань хүнүүдтэ, коллективүүдтэ, предприятинуудта, гүрэнэй ба олониитын элдэб организацинуудта энэ орден олгогдохо байна.

ГДР-гэй правительство Хемниц городые Карл Маркс—штадт город болгон, Хемниц округые Карл Маркс—штадт округ болгон нэрлэхэ гэжэ тэрэшэлэн тогтообо.

Марксизм-ленинизм шудалха талаар эрхим амжалта туйлаһанай түлөө һуралсагшадта дээдэ шагнал болгон Карл Марксын нэрэмжэтэ стипенди республикын дээдэ һургуулинуудта бии болгохые ГДР-гэй правительствын шиидхэбэри тэрэшэлэн хараална.

ГДР-гэй правительство Лейпцигскэ университедтэ Карл Марксын нэрэ олгобо, ГДР-гэй Наукануудай академидэ, Берлинскэ университедтэ ба Иенскэ университедтэ Карл Марксын бюстнүүдые табиха тухай шиидхэбэри баталан абаба.

Чехословацка республикада амнисти хэгдэбэ

ПРАГА, майн 5. (ТАСС). Амнисти тухай республикын президентын ба правительствын указ чехословацка хэблэлдэ толилогдобо.

Хүмүүжүүлгын шанхэнтэй хэлэлтэнүүд указай ёһоор болюулагдаха байна. Уголовно гэмтэ хэрэг хэһэнэй түлөө сүлөөгөө хаһагдахаар сүүдлэгдэһэн нюурнууд тушаа хэһээлтын болзор гурбанай нэгэ хубяар, гэбэшье нэгэ жэлһээ доошо бэшээр багадхагдана. Нэгэ жэлэй болзороор түрмэдэ хаагдахаар сүүдлэгдэһэн хүнүүд гү, али хоёр жэл хүрэтэр болзороор сүүдлэгдэһэн хуулиин наһа хүрөөгүй хүнүүд бүрин сүлөөлэгдэхэ байна. Хоёр жэлээр гү, али тэрээнһээ үлүү болзороор түрмэдэ хаагдахаар сүүдлэгдэһэн болобошье, түрмэдэ хаагдаха болзорынь хоёр жэлһээ үлүү бэшэ үлэһэн, арба хүрэтэр наһанай үхибүүдтэй эхэнэрнүүдтэ ба түрэхэ эхэнэрнүүдтэ амнисти бүрин хэгдэхэ байна. Хоёр жэл хүрэтэр болзороор түрмэдэ хааха гэжэ хуулиар хараалагдаһан гэмтэ хэрэгүүдые сүүдэр хараалга зогсоогдохо байна.

Һаһараа түрмэдэ хаагдахаар сүүдлэгдэһэн нюурнууд тушаа түрмэдэ хаагдаха болзорынь 20 жэлээр тогтоогдохо.

Хүндөөр үбшэлһэн хүнүүдтэ, 60-һаа үлүү наһатай эрэшүүл ба 55-һаа үлүү наһатай эхэнэрнүүдтэ амнисти хэгдэхэ. 20 мянган крон хүрэтэр хэмжээтэй яла түлэхэ гэһэн шиидхэбэридэ тэрэшэлэн амнисти хэгдэхэ юм.

Гүрэндэ эсэргүү ажал-ябуулгын түлөө, гүрэнэй зөөри хулгайлһанай ба эбдэһэнэй түлөө, дайнай пропаганда хэһэнэй түлөө сүүдлэгдэһэн нюурнууд амнистида хамаадахагүй.

ПРАГА, майн 5. (ТАСС). Сэрэгэй алба хэгшэдэй хэһэн административна гэмтэ хэрэгүүдтэ амнисти хэхэ тухай Чехословацка республикын президентын приказые чехословацка телеграфна агентство дамжуулна.

Түрмэдэ хаагдаха болзорынь нэгэ жэлһээ үлүү бэшэ үлэһэн сэрэгэй алба хэгшэд энэ приказай ёһоор хэлэлтэһээ сүлөөлэгдэхэ байна. Нэгэ жэлһээ үлүү болзороор түрмэдэ хаагдаха ябадал гурбанай нэгэ хубяар хороогдохо.

30 мянган крон хүрэтэр хэмжээтэй яла болюулагдаха, 30 мянган кронһоо үлүү яла гурбанай нэгэ хубяар хороогдохо байна.

Энэ приказай гаргагдахын урда тээ сэрэгэй алба хэгшэдэй хэһэн административна гэмтэ хэрэгүүдэй түлөө нэгэ жэл хүрэтэр болзороор сүлөө хааха гү, али 30 мянган крон хүрэтэр яла түлүүлхэ хэһээлтэ хараалагдаһан байгаа һаа, эдэ гэмтэ хэрэгүүдые сүүдэр хараалга зогсоогдохо байна.

АРАДТАА ХҮНДЭТЭЙ ВРАЧ

(Түгэсхэл)

лаад, нүхэр Дульбеевэй баруун гарынь хоёр гартаа шангаар адхаһан бэеэрээ, хоёр хасар уруунь мүхарижа ябаһан нюдэнэйнгөө нёлбоһые аршаха забдагүйгөөр хэлэжэ байһан үгынь, юрөөжэ байһан юрөөлынь шэхэээрээ шагнаа һаа, хүн бүхэнэй сэдьхэлээ хүдэлмөөр байба:

— Хүндэтэ Федор Николаевич! Баярлаһан хирээ бархирдаг юм гэжэ урданай хүнүүд хэлсэгшэ һэн. Үтэлһэн уян зүрхэеэ бариха шадалгүй болоод, нюдэнэйнгөө нёлбоо гаргажа байһыемни хүлисэгты. Аша хүбүүнтэйгээ уулзаһамни: — Баабай бараг болооб, гэртээ бусая, — гэжэ энеэдэтэй наадатай юумэ байба. Нюдэниинь галтай, шарайнь гэрэлтэй болошоо. Сэхыень хэлэхэдэ, хоёр һарын саада тээ хүдөөлүүлхэмни гээшэ ха гэжэ һанаа һэм. Эдихэ хоолгүй, унтаха нойргүй боложо, һанаата болошоод ябаа хүм. Мэдэнэ гээшэ гүт! Энэмни уншэн хүбүүн юм. 1941 ондо эсэгынгээ фронт ошоходонь гурбатайхан байгаа һэн... Өөрөө хоёр гар дээрээ үргэжэ, энэ болгоо хүм. Тиигээд... һайн даа, Федор Николаевич! Үбгэрхые мэдэнгүй, ута наһа наһалжа, удаан жаргал эдлэжэ ябаарайгты. Алхам бүхэнтнай өөгүй, бэетнай тооһогүй, бүхы ами наһантнай арюун һайхан ябаһай. Зай, баяртай... — гээд малгайгаараа нюдэнэйнгөө нёлбоһо аршаһаар, хирэ-хирэ болоод гэдэргээ хараһаар ябашоо һэн.

Гүн зүрхэнэйнгөө оёорто баһа иимэ баясхалан хадагалжа ябаһан хүнүүд олон байха Федор Николаевичай ходо абажа байдаг телеграммануудай болон бэшэгүүдынь эхэнүүд сэдьхэлэй баясхалангай үгэнүүдээр нэбтэрхэйэй байдаг.

«... Хүнд хүнэр үшхэнэй хасаданһаа ами наһыемнай абаржа, ажал хүдэлмэридэмнай танай тэхэрүүлһэн хэдэн зуугаад хүнүүдэй нэгэниинь би гээшэб. Ами наһыемни абарһанайтнай түлөө үнэн зүрхэнһөө баясхалан хүргөөд, үни удаан жэл соо элүүр энхэ, амар мэндэ ябахыетнай, хүндэтэ Федор Николаевич, хүсэнэб. М. К.».

«... Бурят-Монголой ажалшадай бэеын элүүр энхэ байхын түлөө тэмсэжэ байгаа хүндэтэ ажалдаа улам ехэ амжалта туйлахыетнай тандаа, Федор Николаевич, хүсөөд, намайе эмнэһэнэйтнай түлөө улаан зүрхэндөө халуун баясхалан хадагалжа ябадаг Б. Ц.».

Иимэ ехэ баясхаланта бэшэгүүдые Федор Николаевич саг үргэлжэ абажа байдаг. Түүхэтэ ехэ һайндэрнүүдэй болоходо, бэшэгүүд болон телеграммануудай ерэхэнь илангаяа ехээр олошордог. Республикын городууд болон аймагуудһаа гадна, Москва, Ленинград, Иркутск болон Советскэ Союзай бусад городуудһаа бэшэгүүд ерэжэ байдаг.

Бүхы дэлхэй дээрэ хүнһөө үнэтэй капитал үгы юм гэжэ Агууехэ Сталинай зааһан заабарие хүтэлбэри болгон, олониитэ ажалшадай элүүрые хамгаалхын түлөө шэн габьяатайгаар тэмсэжэ байгаа советскэ врачуудай нэгэн тухай тобшохоноор хэлэхэ болоо һаа иимэ байна.

Ц. Цибудеев.

Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй Бюрогой заседани Стокгольмдо нээгдээ

СТОКГОЛЬМ, майн 5. (ТАСС). Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй Бюрогой ээлжээтэ заседани майн 5-да Стокгольмдо профессор Фредерик Жолио-Кюриин хүтэлбэри доро нээгдэбэ.

Элдэб оронуудай эб найрамдалай тала баригшадай хүдэлөөнэй түлөөлэгшэд Бюрогой заседанида хабаадана. Тэдэнэй дунда Го Мо-жо (Хитад), Эжени Коттон (Франци), Леопольд Инфилд (Польша), Изабелла Блюм (Бельги), профессор Громадка (Чехословаки), Лоран Казанова (Франци), Мао Дунь (Хитад), Мукаржовский (Чехословаки), Жан Лаффит (Франци), Александр Корнейчук, Николай Тихонов, Илья Эренбург (СССР), П. Варениус, А. Андресен (Швеци) гэгшэд байна.

Эб найрамдалай Пактын түлөө!

ГДР-гэй правительство эб найрамдал хамгаалха арадуудай Конгрессэй комиссиин хандалгые дэмжэнэ

БЕРЛИН, майн 6. (ТАСС). АДН агентствын дамжуулһанай ёһоор, Германска Демократическа Республикын премьер-министр Отто Гротеволь Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй түрүүлэгшэ профессор Фредерик Жолио-Кюридэ, мүн эб найрамдал хамгаалха арадуудай Конгрессэй комиссиин гэшүүд Пьетро Неннидэ ба д-р Иозеф Виртдэ бэшэг эльгээбэ. Эб найрамдалай Пакт баталха тухай дурадхалтайгаар агуухэ табан гүрэнэй правительствонуудта эб найрамдал хамгаалха арадуудай Конгрессэй хандаһан хандалгые Германска Демократическа Республикын правительствын үмэнэһөө тус бэшэг соогоо дэмжэбэ.

Германска Демократическа Республикын правительство ба бүхы Германиин арад зон болбол Эб найрамдалай Пакт баталха тухай дурадхалтайгаар агуухэ табан гүрэнэй правительствонуудта эльгээхэ гэжэ эб найрамдал хамгаалха арадуудай Конгрессэй 1952 оной декабриин 19-дэ баталан абаһан хандалгые халуунаар амаршална гэжэ бэшэг соонь хэлэгдэнэ. Агуухэ табан гүрэнэй хоорондохи Эб найрамдалай Пакт хадаа немецкэ арадта имагта ехэ удхашанартай юм, ушарынь хэлсээ хэжэ уласхоорондын түгшүүрилые һулаируулга германска асуудалай эбэй ёһоор шиидхэгдэхэ ябадалые тэрэшэлэн хүнгэдхэхэ байгаа гэжэ бэшэг соонь заагдана. Тиин единэ, бэеэ даанхай, эб найрамдалда дуратай, демократическа Германиие байгуулха тухай, Германитай эбэй договор баталха ба эзэмдэгшэ сэрэгүүдые һүүлээрнь гаргаха тухай немецкэ арадай эрид шанга эрилтые бэелүүлгын түргэдхэгдэхэ байһаниинь лабтай. Энэ зорилгые туйлалгада шэглүүлэгдэһэн политика эсэшэ сусашагүйгөөр ябуулдаг Германска Демократическа Республикын правительство эб найрамдал хамгаалха арадуудай Конгрессэй хандалгые бүхы зүрхэнһөө дэмжэнэ.

Өөрынгөө талаһаа Германска Демократическа Республикын правительство хадаа Эб найрамдалай Пакт баталха тухай эб найрамдал хамгаалха арадуудай Конгрессэй хандалгые дэмжэхэ байха гэжэ агуухэ бүхы табан гүрэнүүдһээ хүлеэнэ гэжэ бэшэгэй түгэсхэлдэ хэлэгдэнэ.

Корейскэ арад хэблэлэй Үдэрые тэмдэглэбэ

ПХЕНЬЯН, майн 6. (ТАСС). Хэблэлэй үдэртэ зорюулагдаһан баярай заседани үсэгэлдэр Пхеньянда болоо. СССР-эй культурна холбоонойо Корейскэ обществын эмхидхэһэн заседани дээрэ Пхеньянай олониитын түлөөлэгшэд, хүдэлмэришэд, таряашад, корейскэ Арадай армиин сэрэгшэд, корейскэ хэблэлэй хүдэлмэрилэгшэд байлсаба. «Советы Синбо» газетын харюусалгата редактор «СССР-тэхи хэблэл» гэһэн темээр элидхэл хэбэ. Заседаниин һүүлээр концерт болоо.

Венгриин гүрэнэй суглаанда болохо һунгалтын урда тээ

БУДАПЕШТ, майн 5. (ТАСС). Һунгуулиин центральна комисси Венгерскэ Арадай Республикын гүрэнэй суглаанай депутадуудта кандидадуудай списогые хэблэлдэ толилбо. Список соо бүхы дээрээ 298 кандидадууд тоологдоно. Тэрээнһээ гадна депутадуудта кандидадууд болгогдон һунгагдаха 155 хүнэй нэрэ дурсагдана.

Венгерскэ Арадай Республикын министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшэ ба Венгерскэ ажалшадай партиин генеральна секретарь Матиас Ракошиие венгерскэ арад гүрэнэй суглаанай депутадта өөрынгөө түрүүшын кандидат болгон нэрлэнэ. Будапештскэ ба һунгуулиин бусад хэдэн олон округуудай ажалшад Матиас Ракошиис дэбжүүлбэ.

Депутадуудта кандидадуудай дунда гүрэнэй ба партиина элитэ ажал-ябуулагшад, ороной алдарта хүнүүд—наукын ба культурын ажал-ябуулагшад, промышленностиин ба хүдөө ажахын түрүүшүүл, эб найрамдалай түлөө эдэбхитэй тэмсэлшэд харагдана.

Латинска Америкын оронуудай культурын ажал-ябуулагшадай нэгэдэхи конгресс

МОНТЕВИДЕО, майн 6. (ТАСС). Апрелиин 26-һаа майн 2 хүрэтэр Чилиин столица Сант-Ягодо Латинска Америкын оронуудай культурын ажал-ябуулагшадай нэгэдэхи конгресс болобо. Аргентинын, Боливиин, Бразилиин, Колумбиин, Коста-Рикын, Кубагай, Чилиин, Гватемалын, Гаитиин, Мексикын, Парагвайн, Перугай, Уругвайн, Венесуэлын ба США-гэй интеллигенциин түлөөлэгшэд конгресс дээрэ байлсаба. Бүхы дэлхэйдэ мэдээжэ болоһон культурын, искусствын ба литературын ажал-ябуулагшад, тэрэ тоодо Чилиин поэт Пабло Неруда, «Арадуудай хоорондохи эб найрамдал бэхижүүлгын түлөө» уласхоорондын Сталинска шангай лауреат бразильска уранзохёолшо Жоржи Амаду, кубинска поэт Николас Гильен, Аргентинын уранзохёолшо Мариа Роса Оливер ба олон бусад хүнүүд конгрессэй хүдэлмэридэ хабаадаба.

Европейскэ ба бусад оронуудай түлөөлэгшэд конгресс дээрэ айлшад болон байлсаба. Конгресс дэлхэйн элдэб оронуудай организацинуудһаа ба хүнүүдһээ амаршалгын олон бэшэгүүдые абаба.

Конгресс хадаа эб найрамдал, национальна бэеэ дааһан байдал ба демократическа сүлөө хамгаалхын түлөө Латинска Америкын оронуудай культурын ажал-ябуулагшадай хүсэтэ демонстраци болобо, энэнь латино-американска орон бүхэнэй национальна культурые хамгаалха ба хүгжөөхэ хэрэгтэ шухала арга боломжо мүн.

Конгресс Холбоото Штадуудай, Советскэ Союзай, Англиин, Хитадай Арадай Республикын, Франциин интеллигенцидэ ба арадуудта хандаһан хандалга, культурна андалдалга тухай резолюци, мүн Латинска Америкын оронуудай культура ба культурын ажал-ябуулагшадай эрхэ хамгаалха тухай резолюци баталан абаа.

Бразилиин эхэнэрнүүдэй федераци ООН-эй генеральна секретарьта бэшэг эльгээбэ

МОНТЕВИДЕО, майн 5. (ТАСС). «Импренса популар» газетын мэдээсэһэнэй ёһоор, Бразилиин эхэнэрнүүдэй федераци ООН-эй генеральна секретарьта бэшэг эльгээжэ, агуухэ табан гүрэнэй хоорондо Эб найрамдалай Пакт баталуулхын тула бүхы хүсэеэ зорюулха гэжэ бразильска эхэнэрнүүдэй үмэнэһөө тэрэниие уряална.

Харилсан ойлголсолгын туһаламжатайгаар шиидхэжэ болохогүй зүрилдөөнүүд оронуудай хоорондо байхагүй гэжэ этигэнэбди. Тиимэһээ бидэнэр агуухэ табан гүрэнэй хоорондо Эб найрамдалай Пакт баталуулхын түлөө хүсэтэ хүдэлөө дэлгэрүүлхыень ООН-эй бүхы гэшүүдые уряалнабди гэжэ бэшэг соонь хэлэгдэнэ.

КОРЕЙДЭХИ СОБЫТИНУУД

АРАДАЙ АРМИИН ГЛАВНА КОМАНДОВАНИИН МЭДЭЭСЭЛ

ПХЕНЬЯН, майн 5. (ТАСС). Корейскэ Арадай-Демократическа Республикын Арадай армиин Главна командовани майн 5-да иигэжэ мэдээсэбэ:

Үнгэрһэн үдэр фронтнууд дээрэ ямаршье хубилалтанууд болоогүй.

Мүнөөдэр Арадай армиин эрье хамгаалгын артиллери Хачирадо аралай дэргэдэ дайсанай 1 эсминецые гэмтээһэн ба моторно 1 судна шэнгээһэн байна.

Арадай армиин зенитнэ частьнууд ба дайсанай самолёдуудые агнан буудагшад дайсанай ... лёт унагааба.

ПХЕНЬЯН, майн 6. (ТАСС) ... гэрһэн үдэр фронтнууд дээрэ ... шье хубилалтанууд болоогүй ... Корейскэ Арадай-Демократическа Республикын Арадай армиин ... на командовани мүнөөдэр ... бэ.

Мүнөөдэр Арадай армиин ... нэ частьнууд ба дайсанай ... дуудые агнан буудагшад ... 3 самолёт унагааба.

Корейдэ даб дээрэхи эблэрэлгэ ... тухай хэлсээн

ПЕКИН, майн 5. (ТАСС). Синьхуа агентствын корреспондент даб дээрэхи эблэрэлгэ хэхэ тухай хэлсээндэ хабаадагша корейско-хитадай делегациин мүнөөдэр толилһон иимэ коммюнике Кэсонһоо дамжуулба:

Хоёр талын делегацинууд майн 5-да уулзаба.

Корейско-хитадай талын делегациин толгойлогшо генерал Нам Ир заседани дээрэ иигэжэ мэдүүлбэ:

«Сэхэ нютагтаа бусаагдахагүй сэрэгэй пленэйхидые нейтральна гүрэндэ эльгээхэ принципые баталан абаа һаа, хоёр тала Азиин нейтральна гүрэнэй кандидатура тухай хэлсээ хэхэ ёһотой гэһэн хараа бодолые манай тала эрид шууд баримтална. Нейтральна гүрэн болгогдон азиатска гүрэнэй кандидатурын дэбжүүлэгдэхые танай тала майн 4-нэй пленарна заседани дээрэ зүбшөөһэн ба Пакистанай кандидатура дэбжүүлһэн байна. Иимэ хараа бодол һайшаалтай юм. Танай талын табиһан зургаан пункттай дурадхал бэелүүлхын тула, танай тала сэхэ нютагтаа бусаагдахагүй сэрэгэй пленэйхидые нейтральна энэ гүрэндэ эльгээхые зүбшөөхэ гү гэжэ мэдэхые хүсэнэбди».

Сэхэ нютагтаа бусаагдахагүй сэрэгэй пленэйхидые нейтральна гүрэндэ эльгээхэеэ урдынхидал арсанабди гэжэ нүгөө тала мэдүүлбэ. Гэбэшье энэ арсалтаяа ямаршье үнэн шалтагаанаар үндэһэлэн харуулжа шадаагүй.

Генерал Нам Ир иигэжэ хэлэбэ: «Сэхэ нютагтаа бусаагдахагүй сэрэгэй пленэйхидые нейтральна гүрэндэ эльгээхэ гү, али тэдэниие өөрынгөө тэдхэмжэдэ нейтральна гүрэнэй абахын тула Корейдэ үлөөхэ гү гэһэн асуудал хоёр талын делегацинуудай мүнөө зүбшэн хэлсэжэ байгаа шухала асуудал болоно. Энэ хадаа тодорхой хоёр янзын хэмжээ-ябуулга бэелүүлхые эриһэн үндэһөөрөө илгаатай хоёр янзын асуудал болоно. Сэхэ нютагтаа бусаагдахагүй сэрэгэй пленэйхидые нейтральна гүрэндэ эльгээхэ ... той гэһэн хараа бодолые манай тала эрид шууд баримтална, Корейдэ үлээхэеэ арсана. ... нейтральна гүрэндэ эльгээхэ ... даа эгээн зүб хэмжээ-ябуулга ... гэжэ тоолонобди. Сэрэгэй ... нэйхид нейтральна гүрэнэй ... залга доро Корей дотор ... ёһотой гэжэ танай тала ... хаад, энэ зорилгоор Па... кандидатура дэбжүүлһэн ... Өөрынгөө уялгануудые ней... гүрэнэй яажа дүүргэхэ бай... хай танай тала мэдэхэ ёһ... рэгэй пленэйхидые пленд... талын нүлөөнһөө сүлөөлх... гоор тэрэ талын сэрэгэй ... зайсуулхын тула ямар ал... таанарай хэхэ байһаниие ... хүсэлтэй байнабди. Манай ... нүүдэй ёһоор, олон арбаа... сэрэгэй пленэйхидые өөры... галзалгада нейтральна гүр... рин абаха ябадалые та... яажа хангаха байнаб? ... пленэйхидэй лагерьнуудта ... аргаар гурим сахихые та... хараалнаб?. Өөрынгөө ха... гада сэрэгэй пленэйхидые ... тула зэбсэгтэ хүсэнүүдые К... эльгээхэ гэжэ нейтральна ... танай тала гуйха һанаата ... гү? Танай тала эдэ асууд... тайлбарилха бэзэ гэжэ на...

Нүгөө талын кандидату... гогдон дэбжүүлэгдэн не... гүрэн өөрынгөө уялгануу... бэелүүлхэб гэжэ тодорхо... дэхые хүсэһэн генерал На... эдэ тон шухала тодорхо... нуудта нүгөө тала мүнөө... седани дээрэ ямаршье хар... гүй.

Манай талын табиһан ... нуудта майн 6-да болохо ... нуудай заседани дээрэ ну... тодорхой харюу үгэхэ бай... найдабаря генерал Нам И... хэлдөө мэдүүлбэ.

Хоёр тала майн 6-най ... дахин уулзаха гэжэ хэлсэб...

Конгрессто президент Эйзенхауэрэй хан...

ВАШИНГТОН, майн 5. (ТАСС). Майн 5-да Эйзенхауэрэй правительство финансова удаадахи жэлдэ гадаадын гүрэнүүдтэ туһаламжа үзүүлхэ программые конгрессэй үзэмжэдэ табиба. Правительство энэ хэрэгтэ 5.828 миллион доллар һомолхые гуйна, тиихэдэ Трумэн энээндэ 7.600 миллион доллар гуйһан юм.

Энэ һомололгын тол хубинь,—тухайлхада 5.250 миллион доллар США-гэй «ханинарай ба союзнигуудай хамгаалгын хүсэлэлгые» сэхэ дэмжэлгэдэ ба зэбсэглэлгэдэ зорюулагдаха, тухайлхада, 550 миллион доллар «эдэ оронуудай ресурсонуудые бүри һайнаар ашаглаха ябадалда туһалха зорилготой» техническэ, экономическа ба шэнжэлэлгын хэмжээ-ябуулгануудта зорюулагдаха байна гэжэ Эйзенхауэр конгрессто хандаһан хандалга соогоо заана.

Сэрэгэй бэлэдхэлдэ иимэ ехэ мүнгэ һомолхо эрилтэ хэхэдээ, Эйзенхауэр «Советскэ Союзай үнэхөөрөө амгалан һанаашалгын баримтануудай» үгы байһан хэб... шалтажа, энэ һомололгые ... стэ баталуулха һаналтай б...

ВАШИНГТОН, майн 6. ... Конгрессто президентын ... хандалгатай хамта, правит... хуулиин проект оруулагдаа... гүй байдал харилсан ханг... хай хуулида» хэдэн заһаба... проект соо хэгдэнэ. Гадаад... нүүдтэ туһаламжа үзүүлхэ... һомологдоһон 5,8 миллиард... долларһоо, хуулиин энэ ... ёһоор, 4 миллиард гаран ... «аюулгүй байдал харилсан ... тухай хуулиин үндэһөөр һ... да ба сэрэгэй материал... хангалгада» зорюулагдана.

Правительствын хуулиин ... Советскэ Союзда ба арада... кратиин оронуудта эсэргү... сионно болон хоролон һү... ажал-ябуулга хэхэ ябадал... миллион доллар һомолхые ... һан Керстенэй заһабари ... хэбээрнь үлөөнэ, тэрэ за... ёһоор мүн Азидашье ябуу... болгоно.

ПАТЕТ-ЛАОГОЙ БАЙДАЛ

ЛОНДОН, майн 5. (ТАСС). Рейтер агентство Вьен-Тьянһаа иигэжэ дамжуулна:

«Вьетминецүүд (Патет-Лаогой арадай-сүлөөлэлгын армиие агентство иигэжэ нэрлэнэ—**Ред.**) Лаосто 30 мянган солдадуудтай юм: тэдэнэр 4 колонно боложо хубаагданхай. Нэгэ колоннонь Луан-Прабанда хүрэхэеэ ябана...

Хоёрдохи колонно Вьен... ба гурбадахи колонно Па... аюул тохёолдуулна. Дү... колонно апрелиин 13-да ... зуудай орхижо ябаһан Са... хүрэбэ».

Редактор Б. Ц. ЦЫЖИ...

Мүнөөдэр кинотеатрнуудта

«ПРОГРЕСС» кинотеатрта — шэнэ уранһайханай фильм **«Весна в Москве»** (12, 14, 16 ба 22 час.), **«Возвращение Василия Бортникова»** (18 ба 20 час.).

«ЭРДЭМ» кинотеатрта — **«Дума про Казака Голоту»** (11 ч. 30 м.), **«Горячее сердце»** I сери (14, 16 ба ...), **«Горячее сердце»** II сери (18 ба ...), **«Восстание в пустыне»** (23 ч. 3...).

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора—23, заместителя редактора—7-85, отв. секретаря — 3-23. Отделов: партийной жизни, сельского хозяйства 10-17, пропаганды и переводов 6-84, культуры и быта, промышленности—4-52, мест. информации и писем—11-05. Для междугородных переговоров — 16.

Н—00531. Типография Управления по делам полиграфической промышленности, издательств и книжной торговли при Совете Министров БМАССР.